Массе а мехкий пролетареш, вlашагlкхета!

Серд**а**ло

СОВЕТСКИ СОЮЗА КОММУНИСТИЧЕСКИ ПАРТЕ НОХЧ-ГlАЛГlАЙ ОБКОМА, НОХЧ-ГlАЛГlАЙ АССР ЛАКХЕХЬАРЧА СОВЕТЕИ МИНИСТРИЙ СОВЕТЕИ ОРГАН

(«СВЕТ») Орган Чечено-Ингушского обкома КПСС, Верховного Совета и Совета Министров Чечено-Ингушской АССР

Газет арадувл 1923 шера деиз • ШИНАРА, 8 февраль, 1977 шу. • № 17 (5684). • Мах 2 кеп.

ОкТябра 60 шу диЗара накъадолхаш

СовгIаташ дIадалар

Урус - Мартановски района партийно-боахама актива собрани хилар. Цига дийцар КПСС ЦК юрта боахама болхлошка. Советски Союза берригача къахьегамхошка яздаьча письмога хьежжа района партийни, профсоюзни, комсомольски организацешта хьалхашка латтача декхарий хьакъехьа дош.

Собрание доклад йир парте райкома хьалхарча секретара А. Д. Кагерманова.

Собране а хилар цига къамаьл а дир КПСС Нохч-ГIалгIай обкома хьалхарча секретара А. В. Власова.

1976 шера Ерригсоюзни социалистически яхье толамаш дахари доккхий гIулакхаш карагIдувлари бахьан долаш еийна Советски Союза орденаши медалаши дIаелар юрта боахаме хьалхалаттарий йоккхача группана. СовгIаташ дIаделар КПСС обкома хьалхарча секретара А. В. Власова. Парте обкома бюро, Нохч-ГIалгIай АССР Лакхехьарча Совета Президиума, Министрий Совета цIерагIа совгIаташ деннараштa боккха ловца баьккхар цо, хIаьта дIахо йодача хана къахьегаме кхы а доккхагIа толамаш дахар ловш хилар а белгалдир.

СовгIаташ деннарий цIерагIа Коммунистически партенен Советски правительстваней шоай къахьегама иштта боккха мах барах доккха баркал а оалаш къамаьлаш дир КПСС райкома хьалхарча секретара А. Д. Кагерманова, «Горец» яхача совхоза звеньеваяс З. М. Абуевас. Сийлахь-боккхача Октябра 60 шу дизара сийна тIаийца социалистически декхараш кхоачашдергхиларах дош а делар.

***

Гудермесски района юртбоахама къахьегамхошта правительственни совгIаташ дIадалара хетаяь яр укхаза хинна производстве хьалхалаттарий торжественни собрани.

Нохч - ГIалгIай АССР Лакхехьарча Совета Президиума председатела Х. Х. Бокова дийцар гулбеннараштa республика къахьегамхошта, хIаьта иштта района кхаш леладераштеи хьайбаш леладераштеи карагIдаьннача доккхийча гIулакхех. Цул тIехьагIа Х. Х. Бокова дег тIара ловца а баьккха дIахо толамаш дахар ловш хилар белгал а даь юрта боахаме хьалхалаттараштa дIаелар орденаши медалаши.

СовгIаташ деннарий цIерагIа баркал оалаш къамаьлаш дир «Гудермесский» совхоза хьакхарч лелаечо М. П. Сурмайя, «Новогрозненский» совхоза бригадира Б. А. Насуханова, «Кошкельдинский» совхоза тракториста Ш. Шахаева, «Терек» яхача совхоза мехотряда начальника Л. Косумова, кхычар.

Торжественни собране гулбеннараша тIаийцар района кхашкеи фермашкеи болх беча берригача къахьегамхошка даь кхайкарал, цар уж тIахьийхар Сийлахь-боккхача Октябра 60 шу дизара баха ма-боаггIара накъабахара.

***

Партийно-боахама актива собранеш хилар иштта Сунженски, Советски районашка. Производстве хьалхалаттараштa Даьхен совгIаташ дIаделар. Советски Союза орденаши медалаши дIаелар КПСС обкома хьалхарча секретара А. В. Власовеи Нохч - ГIалгIай АССР Министрий Совета председатела заместитела С. В. Синельниковеи.

***

Нохч - ГIалгIай АССР Лакхехьарча Совета Президиуме дIаделар 1976 шера ялат чуэцача хана доккхий къахьегама толамаш даьхача водителашта, студенташта, профтехучилищай дешархошта денна правительственни совгIаташ. СовгIаташ дIаделар Нохч-ГIалгIай АССР Лакхехьарча Совета Президиума председатела Х. Х. Бокова.

ХИШ ДЕХКАЧА КХАШКАРА— ДУКХАГIА ХЬУВКЪАМ

НОХЧ-ГIАЛГIАЙ АССР МЕЛИОРАЦЕИ ХИН БОАХАМЕИ МИНИСТЕРСТВА ХИНБОАХАМИЙ ОРГАНИЗАЦЕЙ КОЛЛЕКТИВАЙ СОЦИАЛИСТИЧЕСКИ ДЕКХАРАШ

ЧIоагIа тха дегаш айдаьд юртбоахама производство дIахо дегIайоалаяра хьакъехьарча КПСС ЦК письмос.

Пятилетка шоллагIча шера планаш толаме кхоачашъяраи Сийлахь - боккхача Октябра 60 шу дизара баха ма-боаггIара накъабахараи йоаржаьча Дерригхалкъа социалистически яхьа юкъе а баха хинбоахамий организацей къахьегамхоша тIаийцад 1977 шера дола доккхий социалистически декхараш:

3,9 эзар гектар хиш дехка керда лаьтташ эксплуатаце дIалулга Iалашде, цу даькъе хьалхарча ах шера 750 гектар а луш, планагIа 500 гектар яла езача;

долаш долча хиш дехкача лаьттаех 13,6 эзар гектара реконструкци е, 1,8 эзар гектар мелиоративни тоае;

30 март хьатIакхачалехьа хий тохара сезон дIайоларга боахамашта юкъерен боахамашта чурен хиш дехкара сеть кийчъе, ремонтии хана 1,5 миллион кубометр боарам бола сангараш цIенъяь яха, 830 гидротехнически сооруженеши гидропосташи тоаяь яха;

хих пайда эцара планага хьежжа ханнахьа а хаддаза а боахамашта хий дIателлига Iалашде;

128,1 эзар гектар долча кхашкара боахамашта юкъера сеть технически гIулакх дергдолаш дIатIаэца;

массе а моттигашка лаьтта мел тIаьда да, грунтови хин боарами цун тухий состави миштай хьожаш бIарг локкхилга, юртбоахама культураштa ханашка а нормашка а хьежжа хий тохара хьакъехьа боахамашта рекомендацеш телилга вIаштIехьдаккха, хий нормагIа детийтара гIахьожам лоаттабе;

ремонтно - эксплуатационни балхий дикал лакхъе, цар культура лакхъяра, оросительни системаш техническа эргайоахаш тоаяра къаьстта теркам тIа а бохийташ; гидропосташ, гидросооруженеш, эксплуатационни усадьбаш эстетически тоаелга Iалашде;

экскавтораштa лаьрхIача лаьтта оахкаш йолча технико болх бара директивни нормаш 102 процент кхоачашъе, скрепераштеи бульдозераштеи яраш — 101 процент;

рационализаторстви изобретательстви массе оагIорахьара дегIа а йоалаеш 8-нея кIезигагIа йоацаш рационализаторски предложени балха юкъейоалае;

оросительни системай управленей эксплуатационни мероприятей план 3.073 эзар сомаи капитальни ремонта план 586 эзар сомаи кхоачашъе, боахамашта дIахецача 1000 кубометр хига эксплуатационни дIадодар кIезигде.

Юрта боахама къахьегамхошца цхьана декхар тIаэц:

хиш дехка лаьтташ доал доацаш ца дита, уж мехотрядаштеи звеньяштеи дIатIачIоагIде;

хиш дехкача лаьттай хIара гектара тIа 1977 шерарча хьувкъама лаьрхIа 10 центнер минеральнии 5 тонн органически удобренеш яхка;

1115 хий детта саги догIа делхара хьисапе хий деттача машинайи установкайи машинисташи кийчбе;

хиш дехкача лаьтташ тIара 138 эзар тонн ялат, цу даькъе 26 эзар тонн дуга, 40 эзар тонн хьажкIаш яхара тIехьа къовсам лоаттабе; баьцадаараш — 140 эзар тонн, шекара свекла — 61 эзар тонн яккха; хIара гектара тIа уж культураш дукхагIа хьувкъаелга вIаштIехьдаккха;

республика боахамашка балха юкъейоалае 1000 гектар долча кхаш тIа ялата лаьрхIа хьажкIаш программировании кхеяра метод.

ЧIоагIа мога а деш хьаллоац оаха хиш дехкача лаьттаех лакха эффект йолаш пайда эцара Ростовски области Семикаракорски района совхозий, хинбоахамий организацей, «Сельхозтехника» объединенс механизаторий, мелиораторий гIулакх.

Яхь лелае тIахьийхай Дагестански АССР хинбоахамий организацей коллективаш.

Декхараш дийца а дийца тIаийцад Нохч-ГIалгIай АССР мелиорацеи хин боахамеи министерства хинбоахамий организацей болхлой профсоюзно - боахама актива собране.

ХЬАЙБАШ ЛЕЛАДЕРИЙ ТОЛАМ

Сунженски района Цlеча Эскара цIерагIча колхоза цхьоалагIча шурий - товарни ферме массане даькъала йийцар дикагIа йола Iаьсий леладер Онищ Валентина Васильевна правительства совгIат — «За трудовую доблесть» яха медаль яларца.

Деттача доахана Iул дукхагIа хилийтара лоархIаме дакъа лаьцар Валентина Васильевнас. 20 денгара ялх бутт баллалца дола Iаьсий кхедир цо соахка цхьаккха ца долийташ. ХIаранена дийнахьеи буси 700 грамм дулх тIаккхетар.

Хьайбаш леладеча Терехин Михаила раьза волаш хьаэц Валентина Васильевнас кхедаь Iаьсий, хIана аьлча дика гIулакх даь чIоагIденна Iаьсий тIехь тIайоагIача хана цамогаш хургдац.

Соахка М. Терехина а кхедир ше хьайца Iаьсий ялх беттагара шу даллалца цхьаккха тIера ца доалийташ.

***

Ерригсоюзни социалистически яхье дакъа лоацаш планаши социалистически декхараши толаме кхоачашдар бахьан долаш Цlеча Эскара цIерагIча сунженски колхоза дояркана Цубер Магдалина Юрьевнайна доккха правительственни совгIат — «За трудовую доблесть» яха медаль еннай. Укх шера овсаре болх беш я из ше тIаийца доккхий декхараш кхоачашде гIерташ.

Ара шелал яле а, цхьацца халонаш пийсъеннаяле а Магдалина Юрьевнас йоаккхаш йола шура вIалла лаьгIлац дукхагIа хинна мара. Цун доалахьа 18 етт ба. ХIара Iаттагара 10—10,5 килограмм шура йоаккх.

А. ЗИМАРИН.



«Сийлахь - йоккхача Октябрьски социалистически революце 60 шу дизар хьакъехьа» КПСС Центральни Комитета бахьа соцамо чIоагIа хьинар айдаь къахьегаш сихбенна бIаьстенан кхашка де дезача балхашта эша техника кийча еш ба Грозненски района «Пригородный» совхоза мехмастерске болхлой механизаторий. Гуьйран-Iан замалахьа планагIа 32 трактор эзаш бер уж, хIаьта хIанзлехьа тоаьйна 39 трактор я.

Техника тоеча белгалбаьлла къахьегаш трактористаш В. Поповеи С. Эльбукаеви, токара В. Косумова, слесарь-электрика Е. Яццена, слесарь-моториста И. Козлова, кхычар. Цар дош деннад бIаьстан балхашта эша ерригача техника 22 феврале кийча хилийта, аьнна.

Дика йоакхо яьй совхозе механизаторий кадраш кийчъяра а. ХIанз трактористий курсашка дешаш 21 саг ва. БIаьсти яьлча боккхагIбаращца цхьаьна кхашка къахьегаш хургба уж.



СУРТАШ ТIА: (лакхехьа) трактористий курсашка хьехаш ва совхоза механик Р. Горчханов (уралаттар); трактора ремонт еш ва С. Эльбукаев

И. ПЛИЕВА сурташ.

ХЬАЛХАЛАТТАРИЙ ОПЫТ—МАССАНЕНА

ХЬУВКЪАМГА БОДА НИКЪ

ТIом хьалехьа вай республикана чIоагIа еза бурильщика говзал Iомайир аз. ТIом йисте баьннача халача шерашка механизатор волаш эрий даьда лаьтташ карадерзадеча дакъа лаьцар. ХIаьта а шекара свеклаш кхееш баь болх дукха безабеннабар сона, хIана аьлча, бIаргагуш хьахул уж мерза овлаш.

ХIара свеклаш лелаечун дог овлазарга хьежжа хургба хьувкъам а. Мерза овлаш кхелеш хьинар санна эшаш я маькарло а. Из иштта долга со кхийтар ийслагIча пятилеткана тохкам беча хана. Из аз техкача свеклай хьувкъам хIара гектара тIара 380 центнер хилар, цхьадолча шерашка дукхагIа а нийслора. Айса болх беча хана чIоагIо йир аз шекара свеклай хьувкъам кхебу агротехника дикагIа Iомае аьнна. Iалaьмате пайдане хилар сона свеклаш кхеяра хьехам луш дола литература дешарах.

Дийшачох пайданегIдар сай кхай тIа юкъедоаладу аз. Масала, 1975 шера эксперимент йир аз. Шерача методагIа цхьан участке дIайийра хIара гектара тIа 60—75 эзар мерза овла хургболаш свеклаш, готтача методагIа — 85—90 эзар овла хургболаш.

Бакъдар аьлча, хьувкъам гектара дика хилар, — шекар доаккхача заводе 1215 центнер дIайихьар оаха. Царех 725 центнер шоллагIча гектара тIара яьккха яр, хIаьта хьалхарча гектара тIара 490 центнер яьккхар. Хьувкъам боккхагIа хул, Iа агротехника ший ханнахьа, езача тайпара юкъейоалайича.

ИттлагIча пятилетка хьалхарча шера духхьал эксперимента лаьрхIача цхьан гектара тIара 807 центнер шекара свеклаш йоахаш чIоагIбе мегар сона сай толам. Уж толамаш дIахо йодача хана дукхагIа хургдолаш, мерзача овлай зIийргаш дегIадоагIаще а эшаш бола теркам тIабахийта беза. Эггара хьалха, оасар деча хана ниийлха йолча моттигашка фу дIадув аз.

ДогIа диийлхачул тIехьагIа, е хий тоха дезача хана листа дагIчар зIийргаш хьа а доахаш вокх моттиге дIадувш хилча чIоагIа пайдане да. ЛаьрххIа теркамп хьинари эшаш болх ба аз. Цхьабакъда, цу гIулакхашка дIа мел дахар гурахьа хьувкъам чуэцача хана совдоалаш юхаметтаотт.

Мерза овлаш дегIадара чIоагIа лоархIаме да ший хана царна хий деттар. Мерзача овлашта зулам хургдоацаш цхьа хIама ха деза. Эггара хьалха тохача хин низ чIоагIа хила йиш яц, хIана аьлча, тIехьнахьа улла лаьттан тIоа дIахьу цо, зIийргай овлаш гучадоахаш. Из бахьан долаш лаьтта юха цамцадаккхалца свеклаш дегIаягIац.

Эггара хьалха сай участкашке 3-ча июне дул аз хий, хIана аьлча цу хана сиха уж дегIайоагIапдаь, шозлагIа — июль бутт йистебоаллаш. Цу гIулакха доахаш харшаш дале а, мерза овлашта хий дехкаш лелаю аз дIа-юха кхухьа турбаш.

Цул кIезигагIа боацаш теркам тIабахийта беза оасара дикала а. ДукхагIа йолча хана гектараш дIалу вокх производственни участкашка болх беча нахага. ТIаккха уж кхоабац эшаш дола гIулакх лоаттаде. Ханнахьа дац овсар — эшача хана а ца бовлаш, шоайга ха хиннача хана оасар де арабовл. ТханцигIа санна дукхагIча боахамашка а кхозлагIа оасар дац. ЙоархIаш сиха хьатIаювл. Цудухьа каст-каста оасар де деза.

ИттлагIча пятилетка хьалхарча шера са звенос боккха шекара свеклай хьувкъам чуийцар. ПланагIа 230 центнери социалистически декхарагIа 280 центнери йолаш, хIара гектара тIара 340 центнер яьккхар. Масала, доккхий хьокхамаш гойта карагIдаьннад свеклаш лелаерий Хизирова Бастсане, Зайпулаева Нуране, Хасанова Хьаване — цар хIара гектара тIара 427 центнерагара 570 центнерга кхаччалца мерза овлаш чуийцад. Хьувкъам боккхагIа хила а йиш я.

Тахан берригача мехко къовсам лоаттабу КПСС XXV съезда решенеш вахаре юкъейоалаеш. КПСС ЦК октябрьски (1976 ш.) Пленуме чIоагIдаь огтадаь да юрта боахам дегIабара наькъаш: технологацеи, интенсификацеи, минеральни удобренешцеи, мелиорацецеи — уж да юрта боахам дегIабара наькъаш.

Шекара свеклашта Iунал де механизма ерригa комплекс тха коллективе йолаш я. Харшаш доахеи оасар дуи машинаши комбайнаши хилар фу пайда ба боахама юкъейоалаеш ца хилча.

Комбайнашца кхаь-йиъ гектара тIара мара чуийцанзар свеклаш. Сай участке хий тоха велча ши кIира совгIа ха йийзар сона машина йоаккхаш, кхы а халагIа хилар мерза овлаш чуэцача хана. Техника ший ханнахьа вIаштIехь ца ялар бахьан долаш чуэцача хьувкъама зулам хул. Машинаш хьажкIаш чуэцача -хул, хIаьта хьааьхкача мерзача овлаша кIираш доах чам бовш хьатта дадаш. ДIаяхача гурахьа хьатта ухкаш бутт гаргга ха яьккхар 1000 тонн совгIа йолча свеклаша. Иштта гоаяь шекар доаккхача заводе уж дIачуяларах 15 процент зе хилар тхона. Бехк боацаше а бехке бир мерза овлаш кхедаьрашта.

Совхоза кулгалхоша а каст-каста кхоачашдац шоай дош. Соахка беша лаьрхIа 10 сотех лаьтта, 200 килограмм кIан ши тонн доакъари лургда аьнадар царна ший маьхах. Денна дош кхоачашданзар. Цудухьа цецвала везац свеклаш лелаеча звеношка нах ца тоъарах.

Агротехника яххача бесса лаьттана доал деш хилча, массаволчо шийгара боагIача тайпара болх бой, хIара гектара тIара 500 центнер гаргга мерза овлаш чуэца торонаш я тха. Октябра 60 шу дузача укх юбилейни шера цу толамга кхача а хьожаргда.

Р. МАГОМАДОВ.

Ачхой - Мартановски района «Самашкинский» совхоза № 2 йолча отделене свеклаш лелаер.

ОРБИТА ТIА— «СОЮЗ-24» ЯХА КЕМА

ТАСС хоам

1977 шера 7 феврале московски ханах 19 сахьати 12 минути яьлча Советски Союзе сигалдахийтад кема командир Советски Союза Турпал, СССР летчик - космонавт полковник Горбатко Виктор Васильевичи борт-инженер подполковник-инженер Глазков Юрий Николаевичи волча экипажо лехкаш дола «Союз-24» яха космически кема.

«Союз-24» яха космически кема сигалдахийтад 1976 шера 7 июле «Союз-21» яхача транспортни кеман «Салют-5» яхача станцеи цхьана никъ беча хана дIадоладаь Iилман-технически тохкамаши эксперименташи «Салют-5» яхача орбитальни Iилман станцеца дIахо дахьар духьа.

«Союз-24» яхача кема бортови системаш мабоаггIара болх беш я, космонавташ могаш-маьрша ба.

Космонавташ новкъостий Горбаткои Глазкови наькъа программа кхоачашъе болабеннаб.

ПОЛКОВНИК ГОРБАТКО ВИКТОР ВАСИЛЬЕВИЧ

«Союз-24» яхача космически кема командир Советски Союза Турпал, СССР летчик-космонавт Виктор Васильевич Горбатко ваьв 1934 шера Краснодарски края Кавказски района Венцы-Заря яхача поселке.

Батайски тIема авиационни летчиккий училище яьккхачул тIехьагIа Советски Эскара авиационни доакъошка гIулакх деш хиннав.

1960 шера В. В. Горбатко космонавтий отряда член хилар. 1968 шера балха воллаше а цо йистейоаккх Н. Е. Жуковске цIерагIа тIема-фецара инженерни Академи.

1969 шера октябре Виктор Васильевич дакъа лоацаш хилар «Союз-6», «Союз-7», «Союз-8» яхача кхаь космически кема цхьана групповой никъ беча хана «Союз-7» яхача кема тIа инженер-тохкамхо волаш, хIаьта «Союз-23» яхача кема дублер а хиннав.

В. В. Горбатко Советски Союза Коммунистически парте член ва 1959 шера деиз. Боккха общественни болх бу цо, из ва советско-монгольски доттагIала Общества Центральни правлене председатель, СССР парашютни спорта Федераце председатель.

ПОДПОЛКОВНИК-ИНЖЕНЕР ГЛАЗКОВ ЮРИЙ НИКОЛАЕВИЧ

«Союз-24» яхача космически кема бортинженер Юрий Николаевич Глазков ваьв 1939 шера Москве.

1962 шера чаккхъяьккхай цо Харьковски Лакхера авиационни инженерни тIема училище. Цул тIехьагIа болх баьб Советски Эскара авиационни доакъошка инженер волаш.

Космонавтий отряде дIаязваьв 1965 шера. Космически полеташка ваха кийчлуча юкъа Юрий Николаевича караерзаяьй летчика професси, тайп-тайпарча самолеташца никъ баьб. ВВС парашютно-десантни кийчо еча инструктор ва из.

Ю. Н. Глазков цкъа мо массехказза хиннав лехкаш долча космически кемаштеи станцештеи управлени еча дакъа лоацаш, хIаьта «Союз-23» яхача кема бортинженера дублер а хиннав из.

Ю. Н. Глазков Советски Союза Коммунистически парте член ва 1966 шера деиз.

1974 шера Юрий Николаевича кандидатски диссертацеи защита яьй.

ХIАРА ДЕННА— ХЬИНАРЕ КЪАХЬЕГАМ

«Производства эффективности балха дикали лакхъяра, пятилетка заданеш толаме кхоачашъяра йола Ерригсоюзни социалистически яхь йоаржаярах» бола КПСС ЦК, СССР Министрий Совета, ВЦСПС, ВЛКСМ ЦК соцам чIоагIа къоабалбаь тIаийцача Назрановски трикотажни фабрика болхлоша тIагIертта къовсам лоаттабу Октябра 60 шу дузача денна къахьегама совгIат кийчдара. Дуккхача шерашка тIехьа юсаш хиннача фабрика коллективо толамца кхоачашйир пятилетка хьалхарча шера дерригача производственнии технико-экономически хьоккхамий паччахьалкхен план. Продукци маьхала яккхара шера план 100,9 процент кхоачашъяьй. Валови продукци арахецара шера план 102,1 процент кхоачаш а еш, планал совгIа арахийцар 115 эзар сом мах бола тайп-тайпара продукци. Кердача моделех продукци арахецара задани 102 процент кхоачаш а еш. духхьал дIадахача шера цар производствана юкъейоалаьча кердача 18 моделах тега доладаьд цига барзкъаш.

Уж толамаш доахача хьинаре дакъа лаьцад фабрика рационализатораша а. Шера планагIа цар кийч а яь производствана юкъейихьача рационализаторски предложенеша производствана бе безаш хинна пайда 7 эзар сом долча, цар кийч а яь производствана юкъейихьача рационализаторски предложенеша 78 эзар сом пайда бир производствана. Дикка тIехкхоачашъяьй фабрика коллективо январь бетта план а.

Октябра 60 шу дизарах бола КПСС Центральни Комитето баь соцам чIоагIа уйла тIаяхийта Iомабеш ба фабрика болхлой. Шоай торонашкеи кхоачамашкеи хьежжа керда социалистически декхараш тIа а ийдеш цу дезача денна къахьегама совгIат кийчдара шерра социалистически яхь йоаржаяьй фабрика болхлоша. Пятилетка хьалхарча шин шера задани Сийлахь-йоккхача Октябрьски революце 60 шу дузача денга кхачалехьа кхоачашъе декхараш тIаийцад итташ болча хIамаш тегараша, вязальщицаша. «ХIара денна — хьинарера къахьегам» яхача девизагIа къахьег цар. Иштта къа а хьегаш шоай декхараш тIехкхоачашдеш ба хIамаш тегараш Сагова Хьалмат, Сакалова Маруся, Аушева Моти, вязальщицаш Оздоева Эсет, Дарсигова Дибхан, кхыбараш. ХIаьта 1979 шера май бетта календарагIа къахьегаш ба йижарий БогатыревгIар Зайнапи ПаьтIамати.

***

Сийлахь-йоккхача Октябрьски революце 60 шу дизарах бола КПСС Центральни Комитето баь соцам чIоагIа къоабалбаь тIаийцача ГI. Ахриева цIерагIча Назрановски «Электроинструмент» завода болхлоша шоай хьинари низ кхо ца беш къахьег цу дезача денна къахьегама совгIат кийчдара. Цудухьа пятилетка хьалхарча шера даьха къахьегама толамаш кхы тIа а тоалеш дIадоладаьд цар ер керда шу. Валови продукци арахецара январь бетта план 104,5 процент кхоачаш а еш, планагIа лаьрхIачул совгIа цар арахийцар 53 эзар сома маьха тайп-тайпара продукци. Товарни продукци маьхала яккхара бетта план 106,3 процент кхоачаш а еш, планал совгIа завода коллективо маьхала яьккхар 74 эзар сом мах бола продукци. Кхы а дикагIа толамаш доахаш къахьегаш я из укх февраль бетта а.

Пятилетка хьалхарча шин шера задани Сийлахь-йоккхача Октябрьски революце 60 шу дузача денга кхачалехьа кхоачашъе дош а денна хьинаре къахьегаши социалистически яхье хьалхалаттгаши хиларца белгалбаьнна ба слесарий-сборщиккий бригадир Дидигова Насыпхан, слесарь-инструментальщик Аушев Урусхан, наладчик Экажев Яхья, слесарь-лекальщик Котиев Ахьмад, кхы дуккха бараш а.

Б. ДОТМАРЗИЕВ.

IИЛМА-ПРАКТИЧЕСКИ КОНФЕРЕНЦИ

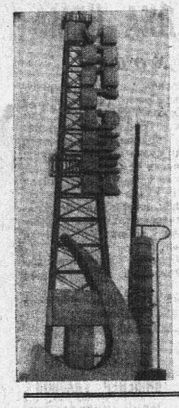
Укх деношка парте Октябрьски райкомо, райисполкомо, комсомола райкомо цхьана «КПСС XXV съезда решенешка хьежжа школай педагогически коллективай дешара-кхетама болх дIахо дегIабоалабарах дола декхараш» яхача темах Iилма - практически конференци йир. Района хьехархой, школашта шефство лелаеча предприятей кулгалхой, партийнии комсомольски организацей секретараш, дезалаштеи школаштеи гIо деча советий, иштта кхалнаьха советий председателаш бяр цу конференце дакъа лоацаш.

Укх шера дIадахача ах шера дешара итогаш, дешархошца беча хьехамеи кхетамеи балха боарам лакхбара, иштта КПСС XXV съезда решенешка хьежжа дешара-кхетама процессаш комплексни лелаяра хетаяь доклад йир райисполкома председатела заместитела А. М. Безгласне.

Болх чакхбоаллаш «Творчески хьехархочунгара творчески коллективага» яха московски хьехархой болам хьал а лоацаш хьехархочун болх тоабара тIаерзаяь йола рекомендацеш тIаийцар, хьехархой республикански съезде бахийта делегаташ хержар конференце дакъа лоацаш хиннараша.

Л. ЕВЛОЕВА,
КПСС Октябрьски райкома инструктор.

ОКТЯБРО СИЙРДАДАЬККХА ВАХАР



Сийлахь-боккхача Октябра 60-гIа цIей дездеш дола ер шу къаьстта деза, боккха лоархIам болаш а хьамсара а да берригача советски наха. Нийсхов кортмукъален езача хьаьналча къахьегама адамлен историчухь лире бIаьсти а хинна дIаэттача Октябра йIовхал, зIамигача а доккхача а хIара къаманга сийрда, ирaзе вахар хьаккхоллаш йола цун беркате йоакхо ца кхоачаш цхьаккха а миIинг яц Iалаьмате боккхача вай Советий Мехка.

ХIара къама, хIара халкъа боахам шербеш, культура лакхъеш, вахар хоздеш дийца а варгвоацаш доккхий хувцамаш хиннад вай мехка Ленина хьакхеллача Коммунистически парте хьалхленца укх 60 шера. Уж къаьгга бIаргагу, паччахьа хана цхьаккха бокъо йоацаш, сердало ца гуш, иразах хьегаш Россе йистошка даьхача зIамигача къамех болча нохчийи гIалгIайи таханарча вахарга хьежача. Кхыча къамашта нийсса шоай бокъо — Нохч-ГIалгIай Автономни Советски Социалистически республика а йолаш дуккхача къамех латтача Советски халкъа интернациональни дезале кхычарна нийсса иразе вахар — коммунизм хьалъеш ба уж.

Республикерча хIара города, хIара юрта боахам дегIабарах, цига бахача наьха культура лакхъяларах, цар вахар тоадаларах курал еш дувца йиш я. Тахан «Сердало» газета цхьа оагIув оаха хетаю мехкдаьттахой города МагIалбика, цун наьха сийлахьа гIулакхашта.

МагIалбик: селхан, тахан, кхоана

Тха корреспондента МагIалбикерча къахьегамхой депутатий Совета исполкома председатела К. Т. Яндиева енна интервью.

Хаттар: Керам, боккъала а дувцадалар Iа «Сердало» газет дешараштa, мехкдаьттахой город МагIалбик дегIаярах, цун къахьегамхой сийлахьча гIулакхех.

Жоп: Укхаза эггара хьалха белгалдаккха деза МагIалбик хьахилар а цун дегIаяр а вай мехка, адамлен историчухь Октябрьски революци котъяларца дувзаденна хилар.

Хьалхарча пятилетка шерашка дIадоладаьд МагIалбике мехкдаьтта лохаш бурув тохилга. ХIаьта 1933-ча шера сентябре мастера Тайзетдинов Кабира бригада бурув техача № 13 йолча скважине чIоагIа кIедж а тохаш мехкдаьтта гучадаьннад.

Къоначa Советий республикана чIоагIа эшаш хиннад мехкдаьтта цу хана. Ше МагIалбикерча гIулакхашка хьежа, уж дайзачул тIехьагIа езайоккхача промышленноста халкъа комиссар хиннача Серго Орджоникидзе приказ техад Iалаьмате сиха МагIалбике 100 скважине бурув тоха а, укхаза миллион тонн мехкдаьтта даккха а, аьнна. Сергос кхайкарал даьд «МагIалбик хьалъю берригача мехко» аьнна. Наха из къоабалдаь хьал а лаьцад. Тийрка дукъа тIа сиха хьалъе йолаяьй керда гIишлош: бурув тоха вышкаш, нах чубаха цIенош, школаш, больницаш.

Мехка массе а миIингацкара пахалдаш хьаухийташ хиннай оборудовани, станокаш, гIишлон материалаш. Тайп-тайпарча моттигашкара хьатIаухаш хиннаб укхаза болхлой а. Керда город хьалъеча эггара а хьалхарчарца оарцагIъяьннай Грознера пролетариат. Дукха ха ялалехьа, 1941-ча шера 1325 эзар тоннага дIаккхоачадаьд МагIалбике мехкдаьтта доаккхилга.

ШоллагIа МагIалбика мехкдаьтта сийле белггала дегIаяр меле тIоанашкара мехкдаьтта гучадаккхарца дувзаденна да. Мастер Н. Д. Авраменко керте хиннача бригада бурув техача № 750 йолча скважине низ бола кIедж техай 1959-ча шера. Цу хана денз геттара сиха дегIаденад МагIалбике мехкдаьтта доаккхилга. 1961-ча шера эггара лакхагIа хиннаб «Iаьржа дошув» даккхара боарам. Цу шера 6600 эзар совгIа тонн мехкдаьтта деннад МагIалбика къахьегамхоша Даьхенна. Боккха толам бар из.

МагIалбикерча мехкдаьттахой къахьегама лакха мах баьб Даьхено. Социалистически Къахьегама Турпалаш баьб виъ сагах. Уж ба Ф. Л. Колесников, М. Я. Паук, А. Б. Лологоса, Левшин. БIаьш мехкдаьттахошта орденаши медалаши еннай, кхыдола совгIаташ даьд.

Хаттар: Керам, мишта кхоачашду МагIалбика къахьегамхоша, эггара хьалха мехкдаьттахоша иттлагIча пятилетка декхараш?

Жоп: Эггара къаьнагIчарех йолча мехкдаьтта районе хIанз кхы а шердеш да коача доагар лахара балхаш. МагIалбикерча бурув деттача балхий управлене коллективо укх шера дIадоладу юрски тIоанашкара мехкдаьтта лохаш 6,5—7 километр кIоарга бурув тохилга. Геологаша лерхIачох цу тIоанашка дукха да мехкдаьттен гази. Из гучадаккхарах тийша да МагIалбике мехкдаьтта даккхара боарам дIахо лакхбелга.

ТIехь-тIехьагIа дукхагIа хул бурув детта моттигаш а. Мехкдаьтта лохаш Тийркаи Шолжаи довкъашка, ДаьттагIа, Харбиджине, МагIалбика къилбаседе тохкамаш деш ба бурув деттараш хIанз.

Ишта бурув тоха лерхI Къилбаседа-ХIирий, ГIаьбартой-Балкхарой республикашка а. Пятилетка шоллагIча шера 25800 метр бурув тоха дезаш ба МагIалбикера мехкдаьтта лехараш.

Города а района а хьалхашка латта доккхий декхараш толамца кхоачашдергхиларах тешаву МагIалбика къахьегамхоша иттлагIча пятилетка хьалхара шу дикача хьокхамашца чакхдаккхаро. Парте XXV съезда соцамаш, КПСС ЦК октябрьски (1976 ш.) Пленуме къамаьл деш КПСС ЦК Генеральни секретара новкъоста Л. И. Брежнева даь хьехамаш кхоачаш а деш, МагIалбика промышленносто ханал хьалха, 22 декабре, кхоачашъяьй дIадахача шера план. Къаьстта дика къахьийгад мехкдаьтта доаккхараша, бурувдеттараша. Цар коллективашта еннай СССР мехкдаьтта промышленноста министерстван профсоюза ЦК-и карара-кара тела ЦIе байракхаш. ТIехь-тIехьа шерлуш я городе «ХIара балха денна — дикала Знак!» аьнна йола социалистически яхь. Районе цхьаккха а предприяти яц дIадахача шера паччахьалкхен план кхоачаш ца еш.

Дика дIахьу къахьегама вахта газ чакхйоахачен маьхк ечен заводий коллективаша. Уж шаккхе а предприяти бархIлагIчен нийслагIчен пятилеткай шерашка хьалъяь болх бе йолаенна я. Шоашта хьалхашка латта декхараш толамца кхоачашду городерча кхыча промышленни предприятеша а. Белггала лакхдаьд транспортни предприятеша мухь дIа-хьа хьолга, нах дIа-юха бугилга. ХIара шера бахача нахага дукхагIа хIамаш йохк мах беча предприятеша. Шеръеш я гIишлош хьалъяра а кхачан промышленноста а мощносташ. Соахка болх бе йолаеннай эггара кердагIча техникаца Iалашъяь йола шурий продукци арахеца механизированни цех.

Хаттар: Керам, фу ала йиш я къахьегамхой культура дегIаярах, цар вахара хьалаш тоадаларах?

Жоп: Экономика дегIаярга хьежжа дегIа а еннай, чIоагI а еннай болхлой класс, интеллигенци. ХIанз города предприятешка болх беш ба цхьайтта эзарнел совгIа къахьегамхой. Революци хилалехьа укхаза цхьаккха лор, хьехархо хиннавеце, нах дешар-йоазув ца ховш хинна бале хIанз районе болх беш ба 500 совгIа хьехархо, 100 гаргга лор, бIаьш инженераш, техникаш. Школашка дешаш да 13000 гаргга бер. Дукха инженераш, лораш, хьехархой, кхыбола специалисташ ба МагIалбике хьалха шоай меттала йоазув доацаш хиннача вайнахьа. Виъ Iилмай кандидат ва. Хьа а хинна чIоагIъеннай къаман болхлой класс.

Боккхийча наха дагадоагIача хана ушалаш йолаш эрз а баьна лаьттача шин аргIа юкъе дегIайоагIаши тоалуши латт хIанз керда МагIалбик. Газ, хий, кхы мел эшар долаш кхоэза-пхеза вIаштIардаь цIенош да укхаза бахача наха. 50 гектар дIалоацаш дика парк я салаIа. Итташ клубаш, библиотекаш я, йоккхий тикаш я. Алхха укх тIехьарча шин-кхаь шера городе хьалдаьд доккха культура ЦIа, административни гIирсаш. Соахка хьалдаь даьннад бIеха хий цIенду гIирсаш, 100 квартира йола цIа. Укх юбилейни шера городе хьалъяь яргья Iилмания а техникана а карагIдаьннача эггара кердагIчунца Iалашъяь кабинеташ а поликлиника а хургйолаш йола керда больница.

Тоаденнад наьха вахар а. Хала да хIанз городе меттел районерча моллагIча юрта а телевизор, холодильник, кхыйола вахача сага эша хIамаш йоацаш цIа лаха. Дукххача нахага я автомашинаш, мотоциклаш.

Мехкдаьттахой городе барттайна бахаш а къахьегаш а ба 30 совгIача къамех бола нах. Цар беркате къахьегам бахьан долаш МагIалбика еннай СССР Министрий Советен ВЦСПС-и карара-кара тела ЦIе байракх. Дегаш гIоздоалаш хоза хет цу хьакъехьарча соцам тIа цIи хеза йолча городашта Керча, Кисловодска, Новосибирска уллув МагIалбик латташ.

МагIалбикерча къахьегамхоша кхетаду шоашта хьалхашка латта декхараш, уж кхоачашде атта хургдоацилга.

Партеи паччахьалкхенои цахаддаш еча йоакхонна жоп луш, МагIалбикерча къахьегамхоша лаьрхIад Сийлахь-йоккхача Октябрьски революце 60 дуза цIей кердача къахьегама толамашца белгалдаккхара шерра социалистически яхь йоаржае.

ДАЬЙ СИЙЛЕН ГIУЛАКХАШ ДIАХЬОККХАШ

Советски наьха дикача оамалех цаI я, доккхача цIейна кийчо еча хана кердача вахара историга хьожилга, эггара халагIча ханашка социализма лардаш хьалъеш шоай берриганиз, хьинар дIалуш къахьийгарий сийлахьа гIулакхаш довзар, даьшта карагIдаьннарий бизза мах бар, цар ларда тIа вай хана мехка, халкъа хьалхашка латта кхы а чоалханегIа дола декхараш кхоачашдара еррига торонаш оарцагIйоахилга, кердача къахьегама коталонашца деза-доккха цIей белгалдоаккхилга.

Массе а хана цу оамала тешаме болаш хьабоагIа МагIалбикера бурувдеттараш. Майрра ала йиш я эрий даьдача Тийрка довкъашка мехкдаьттахой город МагIалбик эггара хьалха хьаккхоллача ларде цар хьинаре къахьегам хиннаб аьнна. Сийлахь-боккхача Октябро паччахьо тоIадаь даьхка халкъий кхоллама низаш мукъадахар бахьан долаш дIадоладеннад МагIалбикерча лаьттан чехаш тохкилга.

1927-ча шера баьхкаб укхаза мехкдаьтта лаха эггара хьалхара бурувдеттараш. Iалаьмате халача хьалашка, бахаш чаьтарашка а болаш, хьинар кхо ца деш болх баьб укхаза хьалхарча Советий пятилетка шерашка бурувдеттараша, геологаша. Доккха беркат даьннад цар къахьегамах.

Къоначa города мехкдаьтта промышленность дегIайоалаеча даим хьалхарча моттиге лаьттаб бурувдеттараш. Ишттa къахьегаш ба уж хIанз а.

Мехкдаьттахой город МагIалбик хьахинна 43 шу довл укх юбилейни шера. Цу хана денз дийца а варгвоацаш дукха хувцамаш хиннад города а цун наьха а вахаре. Дуккхадар хувцаденнад бурувдеттарий къахьегаме а. Нагахьа санна эггара хьалха бурув тохаш хиннараша 800—1200 метр кIоаргача скважинашкара мехкдаьтта доаккхаш хиннадале, хIанзара скважинаш 5500—6000 метр кIоарга я. Юххьанца чаьтарашка, е моллагIа тхов-кIийле хилча а кхоачам болаш хаьша хьалдаьча цIеношка хьалхара бурувдеттараш баьхабале, хIанз уж бах чухь газ, хий, кхы мел эшар долча вIаштIардаьча доккхийча цIеношка. Лакхъеннай болх берий культура, аттача баьннаб цар къахьегам. Хьалхакара кхоачашдеш хиннача дуккхача балхашта механизаци яьй. ХIанз бурувдеттарашка я эггара а кердагIйола техника.

Цхьабакъда, кхы а чоалханегIа да тахан бурувдеттарашта хьалхашка латта декхараш: МагIалбике мехкдаьтта даккхара боарам лох ца балийтар, дIахо йодача хана из белггала кхы а лакхбар. Уж декхараш толамца кхоачашделга туха кIалхарча юра тIоанашкара мехкдаьтта гучадаккхарца дувзаденна да. Из чоалханеи сийлахьеи гIулакх а мехка эггара хьалха МагIалбикерча бурувдеттарашта тIадиллад. Укх шера дIадоладу оаха туха кIалхарча юра тIоанашкара мехкдаьтта лохаш 6500—7000 метр кIоарга бурув тохилга. Ишта кIоаргача скважине эггара хьалха бурув тохаш хургья тха коллективе толашагIбарех вола мастер И. А. Галаев керте латта бригада. Из сийлахьа а бехктокхаме а декхар да.

Юрски мехкдаьтта гучадоаккхаш ишта кIоарга бурув тохилга Iалаьмате чоалхане, эггара кердагIйола оборудовани, керда технологи эшаш гIулакх да. ХIана аьлча толамца цу скважинашта бурув тохарах, тийша да дуккхадар. Туха кIалхарча юра тIоанашкара «Iаьржа дошув» гучадаккхарах тийша я МагIалбика меттел вай Нохч-ГIалгIай республика а мехкдаьттахой сийле.

Из сийле лоха ца йолийташ кердача кIоаргагIча тIоанашкара, кердача моттигашкара мехкдаьтта гучадоаккхилга — ишттa да иттлагIча пятилетка шерашка МагIалбикерча бурувдеттарашта хьалхашка латта керттера декхар. Цудухьа майрра белгалдаккха йиш я коммунизма материально-технически база хьакхоллача тахан а МагIалбикера бурувдеттараш хьалхарча мугIарашка латтилга, МагIалбика кхоане цар къахьегама толамех тийша йолга. Цо кхы а лакхбу городерча къахьегамхошта хьалхашкара бурувдеттарий бехктокхам.

Дикача хьокхамашца чакхдаьккхад МагIалбикерча бурувдеттараша кердача пятилетка хьалхара шу. 20130 метр бурув техад лаьттан чехаш тохкаш. Бурув теха а яьккха мехкдаьттахошка дIаеннай йиъ скважина, планах кхоъ хиннача. Керда мехкдаьтта гучадаьккхад Харбиджине. Цхьа миллион сомал совгIа пайда беш йистедаьккхад шу.

Цу толамаша тешаву МагIалбикерча бурувдеттараша укх шера шоашта хьалхашка латта боккхача бехктокхаме декхараш а сийленца кхоачашдергхиларах. Пятилетка шоллагIча шера планах 25000 метр бурув тоха деза, тха, цох борхI эзар метр туха кIалхарча юра тIоанаш тахка а тохкаш. Бурув теха а яьккха мехкдаьттахошта дIаяла еза пхи скважина. ДIадахача шера хиннача техникацеи пахацеи укх шера кхоачашде деза балхаш дукха дукхагIа а чоалханегIа а да. Масала, соахкарчул 28 процент дукхагIа бурув тоха деза, кхы а кIоаргагIа лаьттан чехаш а тохкаш.

Уж декхараш толамца кхоачашдара, кердача къахьегама коталонашца Сийлахь-боккхача Октябра 60 шу дуза цIей белгалдаккхара шерра социалистически яхь йоаржаяь хьинар кхо ца деш къахьегаш ба МагIалбикера бурувдеттараш. Цу яхье хьалхалатт толашагIйола мастераш нн. Хаитемиров, Сальников, Атарщиков, Михайлов, Галаев, кхыбараш керте латтача бурув тохача бригадай коллективаш. Массе а хана дикагIа хьокхамаш доахаш, социалистически яхье хьалхалатташ хьабоагIа бурув деттараш нн. Ибрагимов, Андриенко, Яндиев, цар гIончаш нн. Алиев, Устименко, Дзейтов, дуккха кхыбараш.

Укх шера бурувдеттарашта хьалхашка латта доккхий, бехктокхаме декхараш дизза, кхоачашдара кхы а хьинарегIа къахьегара тха дог ураоттаду «Сийлахь-йоккхача Октябрьски социалистически революце 60 шу дизарах» болча КПСС ЦК соцамо. Из соцам болхлой коллективашка лаьрххIа бувцаш, керда лакхара доазонаш белгалдоахаш, уж карадерзадара торонаш лохаш ба укх денoшка МагIалбикера бурувдеттараш.

С. ТЕМИРАЕВ,
МагIалбикерча бурув тохара балхий управлене начальник.

Октябра кховзткъа шу дизар лоархIаме хан-юкъ я советски халкъа вахаре, дунен берригa кортамукъален болам дегIабоагIача. Вай мохк, берригa прогрессивни адамаш цу дезача денна накъадолх шоай сийлахь-боккха революционно-эргалоний низ къаьгга хьахьокхача социализмо, Маркса, Энгельса, Ленина хьехамо, пролетарски интернационализма идеяша керда коталонаш а йоахаш.

(Сийлахь-йоккхача Октябрьски социалистически революце 60 шу дизара хьакъехьарча КПСС ЦК Соцам тIара).





ИттлагIча пятилетка хьалхарча шера планал совгIа итт эзар тонн «Iаьржа дошув» даккха дош деннадар «Малгобекнефть» НГДУ болхлоша. ТIанийца хинна социалистически декхараш цкъаи ахаззен совгIа тIехкхоачаш а деш, планал совгIа цар даьккхар 15500 совгIа тонн «Iаьржа дошув».

«ХIара балха денна — дикала Знак» яхача девизагIа къахьега болабелча къаьстта дика тоадир мехкдаьттахоша шоай производственнии технико-экономически хьокхамаш. Царна чIоагIа беркате шу хилар пятилетка хьалхара шу. Соахка Еррисоюзни социалистически яхье вIаштта шозза хьалхара моттиг а хьожаеш царна елар СССР мехкдаьтта промышленноста Министерстван профсоюза ЦК-и карара кара тела ЦIе байракхи хьалхара ахчан премии.



Уж дерригa къахьегама толамаш хьакхолларaш нах ба. ТIа-тIа уж тоа а деш шоай коллектива сий лакха лоаттадераш бIаьш бола мехкдаьттахой, бурувдеттараш, вышкомонтажникаш, кхыча профессех бола болхлой ба. Царех я электроцеха электромонтер Скрипникова Мария Никитична. Шийна тIабилла моллагIбола болх массаза цIена кхоачашбеши ший опыт дIа а луш дукха къона специалисташ хьалкхебеши хиларца белгалъяьнна я из. Хьалхарчарца цунна еннай коммунистически къахьегама ударник яха сийлен цIи.

«Малгобекнефть» НГДУ дуккхача болхлошта вовзаши цар лоархIаши ва пхелагIча разряда электромонтер Дударов Шахбулата Ширвани. Ший балхах Iалаьмате дика кхеташ ва къахьегама ветеран. Цудухьа электроцехе моллагIа керда балха вена саг цунна тIачIоагIву Iомаве аьнна. Ишттa цо кийчбаь итташ специалисташ ба цига.



Управленерча хIара болхлочун уйла тIаерзаяь я дуккхача къамех болча нахах латтача шоай коллектива сий лакха лоаттадара. Цу уйланца къахьегаш ва шоллагIча РИТС-а пхелагIча разряда мехкдаьтта доаха оператор Саркисянц Ефим Аванесович.

«Малгобекнефть» НГДУ управлене Сийлен доска тIа массехк шера хьалтеха доалл цхьоалагIча РИТС-а мехкдаьттен гази йоахача оператора Солтукиев Санта Тархана сурт.

Ткъо шу совгIа ха я балха моттиг ца хувцаш МагIалбикерча мехкдаьтта доахача управлене электромонтер волаш Хубецов Владимир Александровича къахьега. Цу шерашка йоккха опыт Iоаяьй цо. ДикагIвола кхетамча лоархIаш ва из.

СУРТА ТIА: электромонтераш: М. Скрипникова, Ш. Дударов, операторaш: Е. Саркисянц, Т. Солтукиев.



БархIлагIа шу да Вознесенски газобензинови завод болх бе йолаенна. Цу шерашка дукха хувцамаш хиннад цу заводе. Цига чIоагI а енна дIаэттай дуккхача къамех болча нахах латта болхлой класс. Царна юкъе ба эрсий, нохчий, гIалгIай, эрмалой, корейцаш, хIирий, кхы дуккхача къамех бола нах. Цхьа дезал санна барттайна, шоайла тIера, безаме болаш къахьегаши бахаши ба уж. Октябро хьа а кхелла къахьегамца чIоагI а денна вошали доттагIали да царна юкъера дар. Цо низ тел завода коллективана керд-керда къахьегама толамаш даха.

Заводе хьал а яь болх беш я хIанзарча хано дIа ма-деххара йола технологически комбинированнии установкаш, компрессорнеш. Царех цаI я Баркинхоев Махьмада Башира кулгалдеча комбинированни установка коллектив.

Сийлахь-боккхача Октябра 60 шу дизара сийна доккхий декхараш тIаийцад завода коллективо. Продукци маьхала яккхара шера план ханал кхо ди хьалха кхоачашъе лаьрхIад.

СУРТА ТIА: заводе керттерчарех лоархIа комбинированни установка.

И. ПЛИЕВА сурт.

ХЬАЬНАЛЧА КЪАХЬЕГАМА МОРЗО

Бус теIа дохк доаллар гойташ гаьнаш тIа, аьшкасаьргаш тIа уллаш я гIоа. Цо кхы а шийлагIа хетийт укх шера ишта а бирса даьхка феврала денош. Цхьабакъда, бурилощадке болх кхехкаш ба. ТIехьадалийта йиш йоаца бурув деттарий заказаш кхоачашдеш боахк токараш, аьшкапхьараш, слесараш.

МагIалбике мехкдаьтта лохаш лаьттан чехаш техкараштa юкъе уж керттера лоархIаш беце а дуккхача даькъе лерттIа цар шоай болх дIабахьарах тийша да бурув деттарий толамаш.

Iана замалахь къаьстта халагIа лоархIаш ба слесарий болх. Тоае хьаена оатхалаш вIашагIйоахаш, дIа-хьа чуйоахаш дукха ара хила беза цар. Укхаза эггара хьалха бIарг тIаотт дика ха яха, теннача дегIара волча цхьа беркатеча къонахчоа, Элеватораш тоаеш ва-ка. Ше дегIа фиало вале а, чIарх вынен тешшамен ба из. [illegible]

МагIалбикерча бурув детта балхий управлене толашагIбарех лоархIаш вола слесарь Хазбиев Хьасан ва тахан би вувцар. Дукха ха я цун [illegible] Октябрьски революци кот [illegible] ски [illegible] Кавказе граждански [illegible]

— Тахан санна дагадоагIа сона, — дувц цо, — паччахьа хана лоамарой хала баьха, «Петрограде революци хиннай, советий Iаьдал эттад, из къахьегача наьха, большевиккий Iаьдал да» яхаш боккхагIбараша дийца. Дукха ха ялалехьа Кавказе а хьакхаьчар граждански тIема талгIи. Большевикаш дIа а баьха; бIаьхийча наьха Iаьдал юхаметтаоттаде лаьрхIа тIемаца тIавера Деникин. Пен хинна цунна дукхаьлъэттар гIалгIай. Низа чIоагIа волча моастагIчо цIи теха йоагайир гIалгIай юрташ Экажкъонгий-Юрти Сурхотlен, Большевикий хьалхленца, эрсий болхлой новкъосталца моастагIа эшаве вIаштIехьдаьлар, лоамарой. Ишттa дIадоладелар керда, кортмукъа вахар.

Къаьстта дог гIоздаьнна бар тхо санна торо йоацаш, къесбаьха эзараш нах. Уж бар керда вахар хьалдеча хьалхарча мугIарашка латташ. [illegible]

60 шу дузача вай социалистически Даьхен, Коммунистически парте хьалхленца цунна карагIдаьннача сийлахьча гIулакхий. ДIахо йодача хана а парте белгалдаьккхар дизза вахаре чакхдаккхара кхы а хьинаре къахьега кийча а ва со.

Тешшаме кIал лард йолаш да болхлочун дош. Барайтта шу да Хьасан бурувдеттарашца болх беш вола. Юххьанца бурильщика гIонча хиннав, хIаьта укх тIеххьарча шерашка бурув тоха оборудовани тоаеш слесарь ва. Укхазара пенсе вахав. Пенсе вахав аьлча нийса хургдац. Бокъо яле а коллективах, новкъостех къаьста салоIаш цIагIа вагIа сатензар Хьасана. Бурувдеттараш болча юхавера из. ПхелагIа шу да къахьегама ветеран слесара болх беш вола.

Шийна тIадиллар дизза чакхдоаккхаш, массанена хьокхам луш тIехдика болх беш, [illegible]

Хьусен УБР плотника балха Iомалуш ва, Советски Эскаре гIулакх даь а ваьнна цIавеча денз. КхоалагIвола Iийса водоцеха слесарь ва. ЗIамагIдола бераш — ши кIаьнки цхьа йиIиги школе дешаш да...

— ЧIоагIа раьза ва Хьасан ший къонгаш а хьаьнала къахьегам дукхабезаш болаш, цар вахар сий долча болхлой классаца дувзаденна, уж обществана а шоашта а пайданеча балхашка дIанийсбенна.

Доккхий декхараш да иттлагIча пятилетка шоллагIча шера кхоачашде дезаш МагIалбикерча бурувдеттарашта хьалхашка латтараш. Еррисоюзни яхь йоаржаярах бола КПСС ЦК, СССР Министрий Совета, ВЦСПС, ВЛКСМ ЦК соцам бувцаш, еррига шоай торонаш а лаьрхIа укх шерара декхараш толамца кхоачашде лаьрхIад мехкдаьтта лехараша.

Уж кхоачашдеча хьинаре дакъа лоацаш виъ саг ва Хьасана [illegible]

Къахьегам дукхабезаш, цун сийле йоаш ба Хьасана а цун сесага Iайшета а хьалхьеба беррига дезал а. Дас къобал даь гIулакх хьал а лаьца, бурув деттача болх беш ву цун воI Ахьмад вола 14 шу да. ХIанз бурильщик ва из, вешта аьлча смена мастер.

[illegible] «Къахьегама ветеран» яха медаль. Итт шера вIашта «Коммунистически къахьегама ударник» ва Хьасан, «Социалистически яхье котталнар» яха значокаш, дукха Сийлен грамоташ бар цун балха даьнна.

Бурув тоха оборудовани тоаеча эггара чоалханегIа, ду-кхагIа говзал эшаш тIехьадалийта йишйоацаш а дола балхаш Хьасанага лу. Бурувдеттараш тийша ба цунна тIадилла гIулакх тешшаме долга, дизза чакхдоаккхаргдолга.

«ХIара балха денна — дикала Знак!» аьнна йолча социалистически яхьа юкъе а водаш, къаьстта шийна хьалхашка декхар оттадаьд Хьасана хIара дийнахьа балха нормаш 120 процент кхоачашъе, ше хьабеш бола беррига болх лакхара дикал йолаш хилийта. Ший дош дизза кхоачашдеш хьавоагIа къахьегама ветеран.

...Iана лоаца ди юкъеккхьчад. ТеIа доалла дохк кIеззига хьалъайденнадале а, гоннахьа гIоа уллаш кIай я. Хьасана тахан а дуккхадар де кхийнад. Пружинаш, кхы оатхалаш хийцай. Шиъ элеватор тоаяь ваьннав из делкъале, сварщикашта болх беннаб. Из дукха хIамаца эшаш бIарччача дийнахьара норма я. Ишттa, [illegible]

Мехкдаьтта доаккхараш, бурувдеттараш ба дакъе МагIалбика сийле хьалоаттадеш. 30 совгIача къамех нах болча цу коллектива интернационални болхлой оттаргаца [illegible] Хазбиев Хьасан а цун кхо воI а. [illegible] дакъа лоамарочоа вахара нраз.

А. БАСИЕВ.





ЧIоагIа хьинар айдаь дIадоладаьд пятилетка шоллагIа шу «Грозэнерго» ремонтно-наладочни предприяте коллективо. Къаьстта дика къахьег Ю. М. Найденкова кулгалдеча участка болхлоша. В. Г. Нехаев керте латтача бригадо толамца кхоачашду тIанйца социалистически декхараш, сменни заданеш 110—112 процент кхоачашъю.

СУРТАШ ТIА: 1) ремонтникий бригадир В. Г. Нехаев; 2) мастер Ю. М. Найденков, слесараш Х. С. Берсанов, В. П. Чаплыгин.

А. ТРУНОВА суртащ.

ХЬАЛХАРЧА МУГIАРАШКА— ДИКАГIБАРАШ

ПИСЬМОЙ ОБЗОР

Беркате я керда шу доладеннача деношка редакце цIерагIа йоагIа почта. ИттлагIча пятилетка шоллагIа шу вай республика къахьегамхоша бIубенна дIадоладаь хилара тешал ду болхлоша, гIулакхерча наха, дешархоша, юрта бахача наха яздеча письмоша. Дукха ха йоаццаш арадаьннача юрта боахам дегIакхувларахи Ерригсоюзни социалистически яхь йоаржаярахи долча партеи правительстван документаша наьха къахьегамеи политически хьинар айдаьд. МоллагIча балха тIа шоаш бар аьнна, Даьхен экономически низ чIоагIбара, бахача наьха хьал-торо тоаяра, цар вахар кхы а хозагIа хилийтара берриге шоай низ дIалуш къахьегарца белгалбаьннаб хIанзле дуккхабараш. Царех лаьца я керттерча даькъе тхога хьауха материалаш а.

Юрта боахаме механизатора Бапаев ИбрахIима къахьега ткъаьн ворхIлагIа шу доладеннад, — яхаш язду тхога Ачхой - Мартана «Самашкинский» совхозера юртарча корреспондента **А. Зайнутдинова.** Царех шийтта шу «Самашкинский» совхозе къахьегаш даьккхад. Трактора ремонт еш а, кхаш оахаш а, ялат чуэиаш а шийла саг хьалха ца воалийташ къахьег механизатора Бапаева. Эзараш тоннаш ялат чуденад цо, изза дIедийнад, бIаьш тракторашта ремонт яьй —иштта я ИбрахIима къахьегама биографи. МоллагIа болх, хьатIанйца моллагIа гIулакх цIена кхоачашду механизатора. ХIанз из юкъе вола № 6 йола бригада совхоза кхашка удобренеш аракхухьаш я. ТоъаI хIама карагIдаьннад ИбрахIима из болх беча. Укх Iай бIаьш тоннаш удобренеш ехка кхаш хьаьндаьд цо, гурахьа дийнача ялата подкормка яьй. Укх деношка ший нормаш 130—140 процент кхоачашъеш бу из болх хьинар долча механизатора.

— Вай мехка биографеца айхха бувзам болаш да Пыльцин Андрей Тимофеевича вахар, — яхаш язду Гудермесера пенсионера **Золин Тимофея,** — Наурски районе хьалххийна Пыльцин, коллективизаце шерашка Моздокерча кирпишкаш еча заводе балха вода мугIарера болхло волаш. Завода кулгалхоша деша вохийт из индустриальни техникуме. Цига дийша ваьлча Сийлахь - боккха Даьй - мехка тIом хьалииа. инженер волаш болх бу Андрей Тимофеевича Минеральные Воды яхача городе. Машара къахьегаме санна тIем тIа а вай Даьхе бахьан къовсам лоаттаберий хьалхарча мугIарашка хул из. Дукха вай мехка а доазол арахьарча паччахьалкхений а городаш немецки гIаьрахоех мукъайсах Пыльцин юкъеволча тIема доакъоша.

ТIом чакхбаьлча ше ваьча мехка юхавоагIа салте. Цо болх бу Гудермесерча кирпишкаш еча заводе инженер волаш. Цунна дукха безаш а бовзаш а ба из болх. Цудухьа пенсе вахача а цIагIа Iелац тIемеи къахьегамеи ветеран. Шийн коллективе смена мастер волаш къахьегаш ва из хIанз а. Заводе дикагIчарех цаI я Пыльцина смена. ХIара бетта тIехкхоачашъю цун коллективо балха заданеш.

Дика къахьегарал совгIа дукха низ дIалу къаьнача болхлочо кхувш йоагIача тIехьенна кхетам балара, шовзткъа шера къахьегаш Iоаьь балха а вахара а опыт кагирхошта дIаялара.

Къахьегама ветеранашта нийсса хьаьнала къахьегаш дукха кагирхой ба вай республика халкъабоахама предприятешка, юрта боахаме болх беш. Цар шоай низ кхоачар ду КПСС XXV съезда решенеш ханал хьалха кхоачашъяра, шоаш караляьца къахьегама говзал дикагIа Iомаяра.

Царех цаI ва тха юртарча корреспондента, Алхан - Калерча культура Цlен киномеханика **Цуев ЯрагIе** редакце дайтача ший письмо тIа вувцар а. Школе деша вагIаше а механизатор хила чIоагIо яь хинав «Ермоловский» коа тIара оалхазараш лелаеча совхозе хIанз тракторист волаш болх беш вола Дзугуев Хьамид. Итт класс яьккха ваьлча цу совхозе балха венав эIамига саг ше дагалаьца хIама чакхдаккхара. Цигара училище хьожаваьча Хьамида тIехдика дийша механизатора професси Iомаяьй. Массехк шу даьлча эскаре гIулакх де тIавехаш ялат кхедара говзал бокъонца караерзаяь хинна из.

Эскарера гIулакх тIехдика чакх а даьккха цIавеча ше хьалха хиннача боахаме балха дIаотт Дзугуев.

ХIанз совхоза дикагIа вола ялат кхедер, коммунист, коммунистически къахьегама ударник ва Хьамид. Зябь оахача, ялат дIадувча, чуэцача даим ший балха заданеш тIехкхоачашъеш къахьег цо.

ХIама хьадеча предприятешка, боахамашка санна лоархIаме а бехктокхаме а ба наха гIулакхаш деча учрежденей болх а. Цига къахьегаш болча наьха беркатерча кулгаша хозду, тоаду наьха вахар, цар Iинмерзало къахьегамхой балха хьинар айду. Дукха ба вай республике хьаьнала къахьегарца, наха тоам болаш гIулакхаш леладарца шоай сий даьккхараш. Масала, укх тайпара язду тхога Сунженски района Первомайскерча юкъерча школа дешархочо **Коригова Фунас:** «Хьамсара редакци! 9-гIча классе деша ягIа со. Шуга со язде безам бола дукха хаяр, хIанз кхоачашду аз айса лийрхIар.

Укх замах кхийнараш а кхувш боагIараш а дийша ба. Царех цхьабараш инженераш, хьехархой, лораш, халкъбоахама кхыбола специалисташ ба. ХIаьта лохера балхаш деш а ба дукха. Доярка болх къаьстта хьаьнала хет сона, хIана аьлча наха пайда луш ба из. Цхьабакъда из лацар со дувца йоаллар. Тха школе техничка йолаш болх беш я Базгиева Хьава. Дика, цIена бу цо ший болх. 15 шу да из тха школе балха йола. Дукха еза Хьава тхона, дешархошта, массанена а. Цхьа саг тхоах раьза воацаш бIарахьежавац цунна, хIана аьлча дика я Хьава берашца а боккхийбарашца а. Цудухьа еза тхона из. Сона хетачох, чIоагIа ираз долаш саг я Хьава, хIана аьлча дукха беза цунна ший болх. Из цунна ца безаре сел дика бергбацар цо из.

Дика дар-кх берригача наха шоай болх иштта безаш бича, тIаккха кхы а йIаьхийгIа хургьяр вай Даьхе. ХIаьта са поэт хила безам ба, Хьава санна бола нах хестабар духьа».

ТIеххьарча даькъе ше аьначун тешал я деш школа техничкана Базгиева Хьавайна хетаяь язъяь стихотворени а яйтай Фунас редакцега.

Бакъаув Фуна, къахьега саг сий долаш ва наха юкъе. Цун тешалдеш да Наьсарен района Iаьлий - Юртарча дешархочо **Аушев Мухажара** дайта письмо а. Цо йоах: «Еза редакци! Дукха ха я тха юрта почтальон волаш Цороев Iаьлий Хьусена болх бу. Укх юрта ше йоаккхаш йола ха наха везаш йоаккх цо. Из цаI мара вац тха почтальон йоккхача юрта, хIаьта шийн гIулакх дизза кхоачашде низ дIакхоач Хьусена. Цудухьа массане а доккха баркал оал цунна».

ПАРТЕ ТIАХЬЕХАМА— ГIУЛАКХАЦА ЖОП ЛУРГДА

Берригача вай мехка а санна, цIаккха а ца айеннача тайпара политически къахьегамеи хьинар айденнача хьалашка дIадоладеннад пятилетка — эффективностен дикален пятилетка — шоллагIа шу «Чечено-Ингушстройматериалы» яхача объединене предприятешка.

КПСС XXV съезда сийлахь-йоккхача программо, КПСС ЦК октябрьски (1976 ш.) Пленума решенеша дегаш айдаь йолча производственни объединене болхлой, инженерно-технически балхаш дерий, гIулакхерча наьха коллективаша, кердача низаца социалистически яхь а йоаржаяь, ханал хьалха кхоачашъяьй 1976 шера паччахьалкхен плани социалистически декхараши. ПланагIа 11975 эзар сома продукци маьхала яккха езаш хиннача метте, маьхала яьккхар 12100 эзар сома я. Планал совгIа 100 эзар сомеи соахкарчул 300 эзар сомал дукхагIеи маьхала яьккхай продукци. «100» а кхы лакхагIча а марках йолча кирпишка дикала план 7,1 процент тIехкхоачашъяьй. ТIехкхоачашъяьй лицевой блокаш, кIир, гипсоплиташ, хIамаш тIа хьерчаду битумни каьхат, культурно-бытовой гIулакхашта лаьрхIа товараш хьадара эффективноста оттаяь хинна заданеш а паччахьалкхен заданеш, пайдайн къахьегама овсарле лакхъярен планаш а.

1976 шера пайда эца лаьрхIача капитальни вложеней 1514 эзар сома меттел, пайда яйцаб 2327 эзар сомах, хIаьта из 151,6 процент хул.

7 производственни подразделенех 6-не, Назрановски кирпишкий заводагара дIа мел яйккхараша, кхоачашъяьй шоай производственни программаш.

Объединене предприятей коллективашта юкъе лелаьяча социалистически яхье эггара доккхагIа толамаш даьхад № 2 йолча Грозненски гIишлой материалий комбинатои Гудермесски кирпишкий заводои. 1976 шера III квартале лелаьча социалистически яхьа итогегIа РСФСР гIишлой материалий промышленноста Министерстван профсоюза ЦК-ан карара кара тела ЦIе байракх а хьалхара ахчан премии а еннай № 2 йолча гIишлой материалий комбината коллективана. КПСС Нохч-ГIалгIай обкома бюрос, Нохч-ГIалгIай АССР Министрий Совето, облсовпрофо баьча соцамагIа республиканан Сийлен Доска тIа а йоаккхаргIоалуш I-гIа моттиг хьожаяьд шу коллективашна.

Уж толамаш даха вIашIехьдахьа объединене хьинар айдадар, ца хьа кхоле иш къахьегар бахьан долаш. Яхье массаза а санна хьалхе дика говзанча, производстве хьалхалаттараша: № 2 йолча гIишлой материалий комбинате — етта кирпишк арайоаха къахьегама Шеча Байракха орден лелаю Н. М. Анищенко, № 1 йолча цехера етта кирпишк арайоаха Ш. Вистаев, М. Даудова, № 2 йолча цехера кирпишк йотта М. В. Огнева, № 4 йолча цехера керамически тIой арадоаха П. В. Акуева; Гудермесски кирпишкий заводе — лоабат кийчбу Р. С. Шмелева, етта кирпишк арайоаха А. Баймурадова, стропильщица Б. Элиханова, бийда кирпишк чуувттаю К. Юсупова, кирпишк йотта Н. А. Бандурин санна бараша.

Цар а дуккхача кхыча а яхье хьалха латтача тха болхлоша, хIаране ши-ший декхараш хадал хьалха кхоачаш а даь, доккха дакъа лаьцад коллективаша тIанйца декхараш кхоачашдеча. Царна юкъе коммунистически къахьегама ударникаш — 484 саг, из цIи яккхар духьа къовсам лоаттабераш — 1162 саг, «1976 шера социалистически яхье котваьннар» яха знак лелаераш — 150 саг, 9-ча пятилетка ударникаш — 52 саг, «ПрофессегIа дикагIа вар» яхараш — 35 саг, и. кх. дI.

Цхьабакъда, тха толамаш дуккха а дикагIа хила йиш йолаш дар, нагахьа санна балха тIара кхоачамбоацараш дIадаьха хиннадаларен теркал ца деш диса дуккха хIамаш хиннадецареи. Объединене предприятешка сов дукха хувцалу кадраш. Кадраш балха тIа чIоагIъялийтара гIулакх къаьстта во латт Назрановски кирпишкий заводеи № 1 йолча Грозненски гIишлой материалий комбинатеи.

Цу предприятешка бокъонца караерзаяьяц проектни производственнии мощностараш, производства технологи телхаеш моттигаш я, хIаьта из бахьан долаш арахеца продукци эсала я, къахьегама овсарле лоха я, балха ха дукха йов, прогулаш ю, бIарчча сменаш сайце латт.

Нагахьа санна 1976 шера планаца нийсйича объединене ара ца хецаш 6,8 миллион кирпишк йисаяле, алхха цхьан Назрановски заводе планагIа лаьрхIачул 5,4 миллион кирпишк кIезигагIа арахийцай, № 1 йолча гIишлой материалий комбинато — 4,8 миллион. Объединене бизза пайда эцац производственни мощностех, 1976 шера царех пайда эцара процент алхха пелашка йолха материалаш хьаяра 86,6 мара хиннаяц. Производственни мощностех бизза пайда эцара чотах кхы тIа а хьае йиш яр 8—10 миллион кирпишк. Уж да тха доккхий кхоачамаш. Тха балха тIара кхоачамбоацараш дIадахар объединене кулгалхой, партийни профсоюзни организацей эггара хьалхара декхар да.

Кердача шера маьхала яккха еза 12300 миллион сома, эзар сома совхкарчул 200 эзар сома дукхагIа продукци. Арахеца лерхI 188 миллион е соахкарчул 5 миллион кирпишк дукхагIа. Дукхха а доккхагIа оттаду арахецача продукци декал тоаяра дехкар.

Караарча пятилетке республика бизза кхоачам бе лерхI пелашка йохийтача материалаша, облицовката, отделкага, фасадага йохийтача плиткашца. ХIаьта из декхар оаха кхоачаш а дергда.

Укх шера Чир-Юрта хьалъе йолае лаьрхIад кхерах шера 40 эзар кубометр плитка ерг-йола цех, хьалъяь ярггья 20 эзар кубометр арахеца цун хьалхара аргIа.

1977 шера социалистически декхараш тIанйцад объединене коллективашка. Цар тIа лаьрхIад, кхы тIа а производства керда кхоачамаш хьагуча а доахаш, Iоаьча опытах пайда а эцаш, планагIа лаьрхIачул дукхагIа, дикагIа, дIадохийтар кIезигагIа долаш продукци арахеца, Сийлахь-боккхача Октябра 60 шу дизара къахьегаме керда толамаш а даьха накъадаха: 1977 шера план 29 декабре кхоачашъе а планал совгIа 60 эзар сома маьха продукци яла а; планал совгIа 1 миллион кирпишки кхыйола продукции арахеца; арахеца продукци дуккха а дикагIа хилийта, из арахецарга дIабода мах лохбе, къахьегама овсарле лакхъе. ТIахьожам оттабаьб бюджетера дIахеца ахча мича ух хьажара, пайдана доацачен ца лаьрхIачен гIулакхашка ахча дIа ца ахийтара.

Социалистически яхь, къахьегамцарча коммунистически гIулакхий болам массаза а дегIакхувлар — тха юкъара, керттера лозунг. Хьалхашка оттадаь декхар да: болх беча хIара моттиге яхьа маIан дIадовзийтар, из низ болаш хилийтар, къахьегамах хьахур вIаши нийсдара принцип лелаяр, къахьегама дикагIа йола белгалонаш юккъекхахьара хьадда никъ чакхбахар производстве хьалхалаттарийи новаторийи опыт Iомаяр а вIашагIа тохар а.

Парте экономически политика керттера лостамаш хьаллацара къахьегамхоша шоай низаш тIадерзадаро дика гIулакхаш кIезига дIадоладайтадац. Массе метте хьаллаьцай «Дикала пятилеткана — балха гаранти», «хIаране балха — ерригача коллектива къахьегама эффективностага» аьнна тIахьехам баьча москвичашеи ленинградцашеи, «ХIара балха денна — дикала Знак» аьнна Грозненски коллективаша кхайкаяь инициатива. Цар дикка тоабаьб яхьа чулоацам, цун формаш. Уж шерра юкъеяьхкай тха балха а.

Дукха хIама даьд объединене предприятей коллективашта юкъе организаторскии политико-кхетамеи болх дикагIа вIаштIехьбаккхара. «Производства эффективности балха дикали лакхьяр, иттлагIча пятилетка заданеш толаме кхоачашьяр духьа Ерригсоюзни социалистически яхьа хьалхьевахьарча» КПСС ЦК, СССР Министрий Совета, ВЦСПС, ВЛКСМ, ЦК соцамо къаьстта чIоагIа хьийна къахьегама хьинар.

Ш. ФАРГИЕВ,
«Чечено - Ингушстройматериалы» яхача производственни объединене вIашагIтехача профсоюза комитета председатель.



Белорусски ССР. Микашевичски рудни йоацача материалий комбинате (Брестски область) болх бе йолаеннай шера 2375 эзар кубометр жагIеи 325 эзар кубометр фракционированни гIуми йоаккхаш хургйолча дробильно-сортировочни завода шоллагIа аргIа.

Сийлахь-боккхача Октябра 60 шу дизара сийна къахьегама вахте а этта комбината коллективо лаьрхIад керда мощносташ караерзаен предприяте кхоалагIа аргIа болх бе йолаялийтен.

СУРТА ТIА: вибропитатела машинист Герман Николай (аьттехьара вар), конвейера машинист Бугай Александр. Уж дакъалоацаш хиннаб шоллагIа аргIа йолаеча.

Э. КОБЯКА сурт.
ТАСС фотохроника.

Доазол дехьара

Социалистически мехкашкара хоамаш

ХЬАЛЪЕШ ЛАТТ КЕРДА ТЭС

Бичке яхача юрта юхе, Будапештера 40 километр малхбузенгахьа, ши эзар мегаватт гаргга низ бола йIовхала электростанци хьалъяра кийчон балхаш дIадоладеннад. Советски технически документацегIа хьалъечен советски оборудованеца кийчъеш йолчен кердача ТЭС-а хьалхарча аргIо пхи шу даьлча ток лургья, хIаьта проектни низага 1986 шера кхоачаргья из. ГIирс хьалбеча юкъагIа лаьттанца де дезаш Iалаьмате дукха балхаш да кхо миллион кубометр хий чухоштаргдолаш йола искусственни водохранилища хьалъярца дувзаденна. Пхе агрегато хIара шера 13,5 миллиард киловатт - сахьат электроэнерги йоахаргья, вешта аьлча республике хIанз йоаккхача ерригача электроэнергех ах совгIа.

(АПН).

ДОККХАЧА ХИМЕ БОАХА ГIА

Химически промышленность — румынски экономика эггара къонагIеи доккхагIеи дола дакъа. Укх тIеххьарча шерашка керттерча даькъе цунгара хьайолаяьй СРР промышленность дегIайоалае. ДIаяхача пятилетке (1971—1975) химически продукци дуккхагIа арахецара шера юкъера темпаш шозза лакхагIа хиннай ерригa экономика айяларал. Нагахьа санна 1938 шера Румыне берригa арахийцар цхьа тонн химически хьоасей тайи мара хиннадеце, хIанз 160 эзар тонн гаргга хец. Лакха темпаш хургья укх пятилетке а. 1980 шера машиностроенеца цхьана республика ерригача промышленни продукцех ах хIана лац аьнна лургья доккхача химе. Цу ханале болх бе йолайолийтаргья цу даькъа 300 гаргга керда производственни мощносташ.

(АПН).

ЭКРАНА ТIА—БЕТХОВЕН

ГДР кинотеатрий экранаш тIа арадаьннад сийлахь-воккхача немецки композитора Людвиг ван Бетховена вахарен творчестван хьакъехьа дувцаш дола керда художественни фильм. Керттера роль ловзаю трагически кхел йолаш, оамалий вIашдухьленаш йолаш, йоккха талант йолаш саг хинна хиларах тарра Бетховена бокъонца дола сурт-сибат хьоттадаьча советски актера Донатас Баниониса.

— Тхо хьаде гIийртад искусстве ший кIоарга лер йитача, ший творчески идеяш юха ца воалаш хьаллоттаяьча сагах дола фильм, — йоах режиссера Хорст Зеемана.

Бетховенах дола фильм — дунен искусства корифеех дола, «Дефа» яхача ГДР киностуде оттадаь шоллагIа кинодувцар. Зрителаша хьалхагIа а иштта чIоагIа дезаденна тIанйцар роль ловзаеш Банионис волаш хинна испански художниках Гойех даькккха кинокартина.

(ГДР Панорама— АПН)

КЪОНАЧА МАСТЕРИЙ ТУРНИР

Польша халкъа боахама 1,2 миллиард совгIа злотых кхоерга къонача рационализаторашеи изобретателашеи. Иштта мах бу техника къонача мастерий Ерригпольски турнире дIачукхаьча предложенеш юкъеяхьарагIа шера хиннача экономически эффекта. Цун итогаш яьй 1976 шу чакхдоалаш Варшаве. 64 эзар изобретенеи рационализаторски предложенеи авторашш — къона болхлой, Iилмахой, ахархой, студенташ. Балхаш тIехдика хилара тешал ду, масала, царех эзар совгIчун эксперташа лаккха маь бань а патент енна а хиларо.

Цу тайпара эггара хьалхара турнир хилар итт шу хьалхагIа. Юххьанца изобретени дикагIа яра конкурс кхайкаяр санна хьадагалаьца из талантташ лахарах кхеяран тIехьара шерра болам а хинна дIаэттар.

Польски кагирхой социалистически союзий федераце профсоюзаша, инженерий объединенеша вIашагIъелла и турнир тIа-тIа чIоагIагIа могаеш я. Итт шера цунна юкъ дакъа лаьцар 300 эзар къона изобретателаша. Цар предложенеш юкъе яхьарах 15 миллион злотых хкодаьд ПН халкъа боахама.

Е. АЛЕКСЕЕВА.
(АПН).

ОМАН: мелденна султана- паччахьал

Султан Саид Ибн Теймур — 1749 шера денз Омана доал деш хиннача ибн Саидий династех кхоиттлагIа вар, шийн массазара гIулакх деш хинав. Салалерча дворецa шоллагIча этаже нийсса ах дIакъайла долча кора юхе Iо а хайна турмала хьежаш вагIар из маьлхо воагаваьча, тIаювхаш шорташи тIатуллаш пробкови шлеми йолаш волча англииски эпсаро керда эскаре баьха султански гвардецара салтий дом ийкхача майдан тIа мишта Iомабу зувш. Сотта а ваь, ше вагIачара кIезиг-дукха дIа-юха а хьайна, базар уллача майдангахьа хьожайир султана турмал. Цига сихдаь дохкаш дар маьхка олгаши финикаши — бокъо а йолаш; дошуви наркотикаши — бокъо йоацаш.

— ХIай сийлахь-воккха АллахI! Фуд цу мунапакъаша леладер! — цIаьхха корзагIваьлар Султан. — Оарц! Хьа а лийце, сов чехка укхаза кхоачабе мунапакъаш.

Массехк минут яьннача гIолла кога хьакхингашка кхоачаш йIаьхача дишдашех а хьерчаш (оманций къаман барзкъа. — В. П.), монарха когашка гешт дар дехаш корта бетташ гора хайна вагIар цхьа итт-пхийтта базархо. Суд нийсхо йоацаши сихен еш яр. ХIана аьлча султан ше вар следователь а, прокурор а, судахо а, кхыметтел теш а.

— Iа гIаьле увзаш бIаргаяйра сона, — йоахар цо цхьаннега. Циггача йора цхьанна а метте лодкъае йиш йоаца кхел: «Наха юккъе гIадж етта. Ткъозза бамбукови гIадж тоха».

— Iаьржа бIаргсаьнаш доахкар хьона. Баьдеча камере набахта валла бутт ха, — йоахар шоллагIча кхело.

— Хьахьокхал хьай сахьат, мунапакъ, — хеттар монарха кхоалагIчунга. — Ламазе хьехаш молла кхайкаш хазаций хьона. е АллахIа лоIамагIа а доацаш, хьай сахьатага хьежжа деноши бийсаши хувцалургда мотташ ва хьо, Iовдал? — Цул тIехьагIа кхел йора: «Кхаь бетта мимар чу волла».

— Хоастам хилба АллахIа! Кагий зуламаш леладерашцара дар чакхдаьннад. ХIанз бандиташца дувца долалургда вай, — йоахар султана лаьво султанага таразн геракаши дIакхувдаеш бIарга а гуш, башха сагота боацача базархошкахьа дIа а вийрза.

А, бакъ кхела тараз дацар из, вешта, монарх ше а цу сахьате цхьа моллагIа вола налогаш гулъер а хинна дIаэттар. Дошуви героина пакетилгаши эза ваьнначул тIехьагIа иттлагIа дакъа казне дIачудала хьакъоастадир цо, хIаьта вож товар бахархошка дIаделар, шоай хьашт долча гIо аьнна уж дIа а бахийта.

Уж еррига событеш юкъерча бIаьшерений исторически хроникашка язъянь яц, карарча бIаьшерен кховзтлагIа шераш чакхдоалаш Омане массехк ди даьккхача журналиста язъянь я. «Саида доал деча хана, — белгалдоаккх цо. — Персидски заливе эггара тIехьайиса княжество хиннай султанат. Кхыметтел Iарбашцара гIулакх а ца дезаши верриra а англииски колониальни администрацехи бIунахи тийшаш хиннача султана шийн къизалца, прогресс ца езарца дерригача халкъа гоам валийтав ше. Цхьабакъда прогрессивни низашта духьала мел къиза гIулакхаш леладарахи низаш дарахи юхасоцабулургболаш бацар революционни болам, къаьстта а Дофаре».

Къаьнача султана оттаяьчен цхьан ханналца англииски колонизаторашта мегаш хинначе порядкаша дерригa къам гIотта а даь, лоаллахарча Йемене санна, монархически режим дIаяьккха ца Iеш, англииски колониальни Iаьдалаш а дIадахара кхерам оттабе тарлора. Цу гIулакха уйла а яь, Iаьдала доал кхача доагIача принцах Кабусах пайда эца лаьрхIар англииски советникаша, из Лондоне дIавохийтаргволаш вIаштIехьдаьккхар цунца. Деша вохийт аьнна дийцар даьна.

Вешта, принц-студент белгалваьнна дешарах кхет ала хIама долаш вацар е Оксфордски университете а, е Сандхерстерча тIема училище а. Цхьабакъда каст-каста бIаргаго йиш-м яр из «пайданеча наьха» — тIемахой, лондонски цекон гIулакхий заведенешкара маькарлой компанешка. Бакъа стойкана хьалхашка а этта йIаьха бийсаш дIакхухьача хаа профессораш вIалла а бацар малхбузехьарча цивилизацеца дебус хеставаьраш.

ДIахорча событеша хьахьехачох, «просвещене ги» хьаьнача лаьтта дижад, шолхонца метта эттар наставникаша хьийга къа. Бакъахьара лондонски хьаьший улув а болаш шоай мехка юха цIакхаьчачул тIехьагIа, «дийшача» воIо эггара хьалхарча аргIанна шийн цIимхара да кхесса тIера дIавахийтар, хIаьта цул тIехьагIа халкъ «XX бIаьшеренца тарле» волавелар. Базар цIа мел вола саг дворецa хьалхашка хьагул а ваь, ткъаь итт шу даьннача кердача монарха Кабус ибн Саида дIакхайкадаьд, царга, хIанз денз дIа шоай хьашт мелл киса йоаккхаю фонараш, шарикови ручкаш, зонташ ийде мукъа да цо, аьнна. ХIаьта цул тIехьагIа цецбаьннача оманцашта циггача, экрана меттел пайда эцаш болча дворецa пен тIа, Джеймс Бонда леладаь хIамаш дувцаш дола кино хьекхар. Сеанс чакхъяьнначул тIехьагIа Кабуса йоккха йоаца лекци йийшар Дофара лоамашка хьалчу а баха Iохайшача «коммунисташа лeладеча гIулакхий» хьакъехьа, нах тIахьийхар цо, денал долча Джеймса санна, царца къовсам лоаттабара.

Лондонера Кабусаца баьхка «пайдане нах» а багIацар хIама ца деш. Руб-эль-Хали яхача яьссаленца оагIув болаш йолча районашка болх бе йолаелар англииски мехкдаьтта компаней буровой вышкаш. Британски тIема-форда низий форма ювхаш болча специалисташа, кердача султана столица дIачуйнхьача къаьнарча Масната порта акватори тахка а техка, англииски тIема кемаш чутардара геттара аьттув болаш лаьрхIар из. Готтача проливо континентех дIакъоастаьча Масира яхача гIайрен тIа тIема аэродром хьалъе йолайир. Чуйнна болх беш бар мехкдаьттахой а тIемахой а. Хьалхара бараш Омана лаьттан чена шкара шоай ма-хулла дукхагIа Iаьржа дошув дIаоза гIерташ бар, шоллагIа бараш сихбеннабар Дофара патриотий къовсам унзаре сиха берригача мехка гIолла дIабаржаш латтандаь.

Керда хьалъяьча дворецe шекхераме воацача хетацар Кабуса. Массехк го боаккхийташ дворецa гонахьа кIарцхал дола аьшкcaьрг а теха, минаш а ехка, цо ше волча цIагIа массаза а шийна юхе гранаташ чуйоахка яьшка лоаттайора. Ше лораверехи англииски советникехи ца а тешаш, США-ра электроника специалисташ хьийхар Кабуса. Дворецa массе мийнга цар чуйиттача аппаратуро султанага йиш хулийтар, ше вагIачара меттахьа ца воалаш ерригача апартаменташка хьежеи ладувгIеи. Кабуса дезаделар американцаш гIулакхаца хилар, хIаьта вокхар, англииски тIема базашка а хьежа, хьаккхайкадир: «Монарх партизанех лоравара базаш хиларах далац гIулакх. Американски техника а Конго е Вьетнаме тIом баь опыт йолаш бола кагий нах а эш».

Кабуса американски самолеташ, минометаш, базукаш ийцар, наемникаш оттабир. Цул совгIа, паччахьал хьаллоаттадара хьийха йоалайир ирански иорданский тIема подразделенеш. Дофара лоамашка чуболабелар йоккхийча топий ала, напалмаца йоагайора «мятежни зонаш», дерригача наькъашкен такилгашкен минаш ехкар. Ше паччахьалла этта пхи шу доаллашехьа а Кабуса хьаккхайкадир, «марксистски мятежникашцара» дар чакхдаьннад, аьнна. ХIаьта а хьаккхайкадир цо, паччахьана бола кхерам баьннабац, цудухьа кхыча мехкий бIу бусаргба Омане, аьнна.

Белггала хIанз а болаш ба паччахьана бола кхерам, хIана аьлча е монарха Iазапа а, е кхыча мехкий наемникаша леладеча акхача гIулакхашта а могаргдац Омана халкъ гора оттаде, кагбулургбац паргIатонга, кортамукъаленга, бокъонца йолча прогрессага кхача гIертача цар чIоагIа лоIам. Дофара лоамашка герз Iодиллалац Омана кортамукъален Халкъа фронта (НФОО) къонахчал долча патриоташа. Мохк оккупацеи колониальни Iазапеи ерригача формаех мукъабаккхара, овлангара денз социальни реформаш чакхъяхара, султан Iаьдала кертера дIаваккхарен халкъа-демократически республика хьаккхайкарен декхар оттаду НФОО программа тIа. Бокъонца иштта даха лов Омана халкъа.

В. ПАРУЗИН,
(АПН).

СЕНГА КХАЧА ГIЕРТ ВАЙ?

Массе оагIорахьара дегIавена саг. Цу тайпарча сага белгалагIа йола оагIош малагIаш я? Миштай вай вахара идеал?

IуйрЙна лаьтта а оахаш, дийнахьа Iилман открытеш а еш, хIаьта сайрйна стихаш а язъеш вола «долла хIама довзар», «долла хIама ховр» ва аьнна вIалла а хетац массе оагIорахьара дегIавена саг. Из, бакъдар аьлча, лакха культура йола, доккхий духовни хIамаш дезаш вола, хьаштий шерда диапазон йолаш вола саг хургва. Цун хила еза къахьегамен бытен, общественни оамалий а уйлай а лакха культура а хIаьта ишта лакха духовнии физически культура а. Цунга йиш яц цхьа бахьан болх бе а цхьа бахьан ваха а, бахьан доацаш цхьаннена а халахетар де, е Башха - хозача, Башха - дикача хIамашца нийсваннача хана, хьо, хьа новкъостал Ийшача аьха сапна хила.

Цу тайпарча сага вахара эггара чIоагIагIа эшаш доля хIама а хинна дIаэттаб, аьнна хет соца, цун кхоаччарча наха, цун мехка, халкъа, деррigача адамашта эшаш бола творчески, лоархIаме, лакха говзал йола къахьегам. Вахара хиланза даргдоаца хIама а хинна дIаэттай цунна знанеш: Iилма - технически, общественно - политически, художественно - эстетически дика гIулакхаш доахкача, доагIар дизза дIадехача, хьинар долаш болча наха юкъе хулга. Кхыча дешашца аьлча, цунна эшараш ше волча тайпара ше хилийтарах а кхыметтел шийхIамаш чIоагIдарах а чакхдовлаш дац, по-ше дегIакхувларах, ше дIахьокхарах латташ да.

Цунга хьежжа, шийцхьанне гIулакхаш хинна Iап цунна хьашт дараш. Шийколлектива, мехка, дунен социалистически система, бIарчча хьанийцача деррigача адамий хьашташца вац из. Цунна хьашт я производствон хьадаьр дIа-юха декъари, Iилма а искусство а, политикен идеологи, право а мораль а, педагогикен техникен. Дынн кхыйолен харц уйлаш ца лоархIача, адамлен духовни гаргз творчески кхетаелга лерхIача марксистско - ленински Iилман мировоззренех. Башха-хозача хIамай художественни уйлах кхийнав из. Моральни гIулакхашка диллача цIаккха а эхь доацаш, нийсхо йоацаш хургвац из.

Массе оагIорахьара дегIавена саг моллагIча, цун ханах доккхо дакъа дIалоацачей дIа ца лаца йиш йоацачел гIулакхах воаллаш хила йиш йолашн хила везаш ва. Цхьабакъда из дац «ший» Iилмал е «ший» машинал дIахора дар бIарга ца а гуш, саг алхха шийцхьан профессех чуэенна воаллаш хила веза яхилга. Из, бакъдар аьлча, хIанз а нагахьа нийслуш воаца, искусстван физически культурай бала боацаш вола Iилмахо (псевдоIилмахо!) вац. ХIаьта из вац Iилмах кхеташ воаца а ишттал мара физически культура йоацаш вола а художник (псевдохудожник!). ХIаьта ишта мара из вац, кхетадеш ма-дарра, дегIа деррigача доакъоех кулгаш, когаш, гийт мара кхы хIама дегIаянза вола спортсмен а (псевдоспортсмен!).

Цхьаькха оагIорахьара, цу тайпара саг дукха дезача гIулакхо кхыча хьаштехи декхарехи ваккхац. Шийобщества хьаштаца, шийзаман, адамлен кхоанен уйлаца вахар — ишта кхетаю аз массе оагIорахьара дегIавенача сага керттера уйла.

Цу тIа цхьаькха а. Цу тайпара саг цхьап хана йоагIаргйолча заман чура вена вац. ДIаяхача а карарча а хана вайх хIаранена кIезига нийсбеннабац — литература тIа а вахаре а — цу идеала гаргакхоачаш латта нах. ТIаккха из — бокъонца хила йиш йолаш (идеальни дале а) хIама да. ТIаккха, из дагадоаллар хинна Iе йиш яц. ХIанз цу хIамангa кхача гIерта йиш я, кхача гIерта а деза цунга кхоача а лургда, кхача а деза — воай кхетам воаш лакхбарца, дешарца, къахьегарца, деррigача вахарца.

Саг адамлен атом я, ханага диллача боарам боацаш йоккхийча масштабашкен моттигашкен дегIаухача, боарам боацаш чоалханегIа хьашташ долча а боарам боацаш чоалханегIа декхараш кхоачашдеча а лакхагIча организма дакъилг да. Адамлеца дувзаденна доаца къаьсттача цхьан сага вахар, цунах кхетам чу йола са доалла хIама лаьрхIаца, цхьаккха маIан доацаш да.

Цудухьа сага вахаре мел дола хIама — кхача, барзкъа, тхов - кIийле — уж алхха сага цо гIулакх дара, сага духьа по еча творчества хьалаш мара дац. ХIаьта адамленна хьалхашка латта сийлахь-доккхий декхараш из дегIаухача коммунистически наькъаца мара кхоачашдулургдац. Хургдолча, сийрдачен дог гIоздоаккхачен, хьалххагIе а гуш долчен сакхетаме хьадеш долчен хIамай бокъонца йола белгалонаш хьаюлургьяц марксизма - ленинизма сийлахьа гуманистически чулоацам болаш йолча Iилман уйланга мара.

Кхоане сийрда я, яхаш аздаьд сийлахь - воккхача эрсий революционера - демократа Н. Г. Чернышевскс, кхоане башха - дика я. Дукха езалаш из, цунга кхача гIерталаш, цун гIулакхa болх белаш, гарга кхоачаелаш из, цунгара хIамаш тахаенга кхахьалаш, шоашта мел мог кхахьалаш. Иштта сийрда а дика а, дикахетараш долаш салоIам болаши хургда шун вахар.

ХIанз уж дешаш миллионаш болча наьха, адамлен сийрдача кхоаненна тIехьарча, коммунизмана тIехьарча сакхетамеча къовсамхой девнз а хинна дIаэттад.

Игорь БЕСТУЖЕВ-ЛАДА,
исторически Iилмай доктор.

(АПН).



ИСТОРЕИ КУЛЬТУРАИ ПАМЯТНИКАШ ТЕШШАМЕ ЛОРАДЕ ДЕЗА

1977 шера 1 марта чIоагIа а денна дIаотгаш да соахка октябрь бетта СССР Лакхехьарча Совето тIаийца историев культураи памятникаш лорадарахи цaрех пайда эцарахи дола СССР Закон. АПН корреспондента Грашин Николая дехар дарах цун лоархIам боаших СССР Iилмай Академе археологе, Института директора, Ленински преме лауреата, академика Борис Александрович Рыбакова.

— Iалаьмате дукха историеи культураи памятникаш да вай мехка. Царна юкъе — башха-дика архитектурни гIирсаш, шоай тайпара искусства произведенеш, тайп-тайпарча исторически событешца, культура боккхийча деятелий цIерашца ювзаенна зданеш, археологически объекташ, дуккха кхыйола хIамаш. Уж эррига хIамаш, кхетадеш ма-дарра, хьатIакхувргдолча воахалацта лелае еза, хIаьта цу гIулакха новкъостал дергдолаш да СССР Лакхехьарча Совето тIаийца керда Закон.

Кердача Закона белгалагIа йола оагIош малагIаш я? Цкъа-дале тоъал дукхагIа чулоац цо лораде дезаш дола памятникаш. ХьалхагIа дукхагIча даькъе царех лоархIаш яр дIаса лелаш йоаца исторически культурни хьисапера объекташ. ХIаьта хIанз царна юкъе йоагIа иштта халкъа вахаpерча исторически событешца, общественни паччахьалкхен дегIаахарца ювзаенна йола моттигаш а предметаш а, Iилман, исторически, художественни е кхы тайпа культурна лоархIам болаш йола материальнии духовнии творчества произведенеш. Царех да, масала, кулгайоазош, тайп-тайпара документаш, ноташ, ширача замалахьара къаьста ахча, къаьнара быта предметаш, куца лелаю хIамаш, тайп-тайпара культови предметаш.

Закона тIа оттадаьд деррigача памятникий, хьаннагIчун доа лахьа уж дале а, паччахьалкхен учет лелаелга. Уж леладаран юхаметтаувтталаран дукха ахча хьахец Советски паччахьалкхено. Кердача Законага хьежжа хIанз из ахча декъаргда памятникаш лорадарца е царех пайда эцарца цхьан тайпара ювзаенна йолча ведомствашта юкъе. Долче, хIара памятника шийда хул, из лорадеш леладара хьалхара юкъарчал доацаш жоп дала а дезаш.

— Борис Александрович, хIанз мара из закон ара па далара маIан фуд?

— Ховш да, ше хьахиннача хьалхарча деношка а денз Советски паччахьалкхено халкъа хьаькъало бIаьш шерашка хьа мел кхелла хIамаш къахьегамхошта юхейитара чIоагIгIа уйла тIаахийталга. Россе культурнии исторически тIехьале юхейитара тIадерзадаь хиннача эггара, хьалхарча декреташтеи распоряженештеи В. И. Ленина кулг яздаьд Сийлахь-йоккха Октябрьски революци ма-яьллинге а. Советски Iаьдал латтача шерашка цу хьакъехьа Iалаьмате дукха хIамаш даьд. Масала, Ленинградски Эрмитажа коллекци дизза дукхагIа хиннай. Историе чухь мичара кораноагIаргья Сийлахь-боккха Дай-мехка тIом чакхбаьнначул тIехьагIа СССР-е санна дукха а лакхача Iилмани художественни боараме а памятникаш юха меттаоттадаь моттигаш?

Укх тIеххьарча ханналца вайнига кхоачашбеш хиннаб культура памятникаш дикагIа лорадара тIаберзабаь 1948 шерара СССР Министрий Совета сопам. Цхьабакъда исторически еза хIамаш лораяран царех пайда эаран беш бола болх хIанз чоалханегIа ба, цунца дIаийнад Iалаьмате дукхача тайп-тайпарча организацейи ведомствайи хьашташ. Дуккхьал из бахьан долаш арадаьккхад историеи культураи памятникий учет лелаяра, уж лорадара, царех пайда эцара деррigа дешаш къестадеш дола шеррей дуккха оагIош чулоацаши дола законодательство.

(АПН).

Бахача наха дика лоархIаш я Московски № 1 йолча мебельно-сборочни комбината продукци. «Спутник», «Мцыра» яха стенка-гарнитураш, «Маргарита» яха кIаьдача мебела гарнитураш хIанз дуккхача москвичий квартирашка латт.

Комбината специалисташа шоашта мел могар ду столични маркех йола мебель хIанзарча хано дIадехарашка хьежжа хилийта гIерташ. Из паргIата, хоза, лелае атта я. № 1 йолча ММСК хьаеш йолча мебеля дIаухит керда материалаш: пластик, декоративни пленка, металл. ДикагIа вIаштIехьъяьккха мебель, хьаяра технологе торо хулийт из дукхагIа арахеца.

Сийлахь-боккхача Октябра 60 шу дизара сийна социалистически яхь йоаржаяьча комбината мебельщикаша укх шера арахецаргья 55 миллиони 300 эзари сома маьха тIехдика продукци.

СУРТА ТIА: укх шерара керда хIамаш — «Тюльпан» яха кIаьда гарнитури «Восход» яха пенаца лоаттаери.

Р. ДЕНИСОВА сурт.
ТАСС фотохроника.

ХУДОЖНИК-АВТОМАТ

ПхьегIаш тIа сийрда басараш хьекха керда автоматически лини оттаяьй Ереванска фаянсови заводе. Цо йиш хилийтай продукци дикагIа хилийтарал совгIа къахьегама овсарле шозза дуккхагIа лакхъе а. ХIанз предприяте деча деррigача балхех 80 процент дараш та бокъонца автоматизаци яь яьннай. Эггара хозагIа йола пхьегIа хьаеш а йовц шинхо минут мара. Сахьата хьаю 400 совгIа ваза, оаркхилг, кад.

Ереванска заводо арахеца художественни сувенираш, кофейнии чайнии сервизаш, декоративни оаркхилгаш чIоагIгIа хоатташ да, уж дIакхухьийт эррigача союзни республикашка, Польше, Венгре, Болгаре. Эрмалой говзанчаша ингалех хьаяь хIамаш Берлинерча, Прагерча, Братиславерча дунен халкъашта юкъерча выставкашка хьокха оттаяьи массаза а чIоагIгIа дика лоархIаши хиннай.

Георгий САРКИСЯН,
АПН корреспондент.

Ереван

ГIалгIай орфографех доахкача кхоачамбоацарех

МЕТТА «КЪУЛБА» ТОАДЕ ДЕЗА

Вай массане а боча, дега хьамсара ба наьна мотт. Моакхазах боала сийг санна дикачох ала хоза доши вочоа, нийрчачоа меттахьа тохаш тилла цIии йолаш хьабенаб гIалгIай мотт. Бакъда йоазон тIа гIай мотт. Бакъда йоазон тIа балчa мара хьахилац моллагIбаьлча мара хьахилац моллагIча къамап а литературни мотт. ХIаьта Сийлахь-боккхача Октябро дуне сийрдадаккха даьхача сийгех алапаш хилча санна хьахиннад гIалгIай йоазув, литературни мотт. ХIара къаьман литературни метта «къулба» лархIа мегаргда орфографех.

Тахан вайна новкъарле еш дола орфографецара кхоачамбоацараш... алфавитагара хьадоладу. Цу хIанз долча алфавита торонех а бизза пайда ца эцаш оттадаьд 1961 шера Нохч-ГIалгIай книжни издательства арахийна «ГIалгIай рфографически словарь» (оттадаьр И. Оздоев). Тоъаш дац цу тIа наьна меттацара дуккха а дешаш: **абзой** (абазинцы), **дарж** (чин), **дарц** (буран), **божа** (крупнорогатый скот), **онк** (мощь), **оагилг** (клеть, комнатушка), **оаркхув** (блюдо большое), **оаркхилг** (блюдце), **сакхетам** (сознание), **гIаь** (отчаянный), **фур**, (фур тайнай, фуръенай — улыбнулась фортуна), **фушт** (пшик), кхы дуккха а дешаш.

Цул совгIа орфографи а йоазонца бу болх а дикка халача боаккхаш да цу словара тIара ер дешаш: **гIаж** (гусь), **гIаж** (палка, шест), **бож** (козел), **бож** (падает), иштта кхы дуккха дешаш. Масала: «ГIажа гIаж техар». Мишта кхетаде деза уж дешаш? Сона хетачох «ж»-на хьалха «д» долаш язде деза ер дешаш: **бодж** (козел), **боадж** (зарубка на дереве), **кхадж** (жребий), **тхьудж** (обусловленное место (финиш) в подвижных играх), **гIадж** (палка), кхыдараш. Цул совгIа йIаьха оаз белгалъеш озара хьарак доацаш да словара тIара деррigа дешаш. Из хьарак ца хилча словарь а хилац цох.

1938 шера 28 оаз йолча эрсий метта лаьрхIача графикана (алапашца) 40 совгIа оаз йолча гIалгIай метта алфавит оттадаьраша бехказло е йиш а йоацаш кхоачамбоацараш дитад тIехьенна. Алфавитаца дукха да шолха алапаш, цхьадараш дешаш телхадеш а долаш: **(Бекхан, МурцIал).** Теркалдаьдай цар гIалгIай меттала дукхагIйола мукъа оазаш **а, е, и, о, у** йIаьхеи лоацеи шишша оаз йолаш хилар. Из бахьан долаш, И. Оздоева («Сердало» 14-XII-76 ш.) ма-яххара, кхето хала моттигаш дукха нийслу вай йоазонца. Авторо яхачох, кертера кхоачамбоацар латт хьалха латински ларде алфавит долча хана «а-е» вIашагIхетта хинна лоапа «а» ца хиларах. Цу тIа бакълув И. Оздоев. Из алап хIирий алфавитаца долаш да. Цу гIулакха йоакхо е езача органашта лойя из Iалашделга хала гIулакх дац.

Масала, энциклопедеши, словараши, школьни учебникаши кепадеттача академически школьнии издаеи типографешка да алапашта лакхе а лохе а таький дола шрифташ. Цу шрифташца вай полиграфически боахам Iалашборе дикка аттача даргдар гIулакх, кIезигагIа хургдар шолха алапаш, кхомбергбар каьхата. Ховш махиллара, хIанз, дукхагIча даькъе, уж шолха алапаш дукха хилар бахьан долаш эрсий меттаца нийсдича 7 — 10 процент дукхагIа хул вай йоазув, цунга хьежжа каьхат а дIадода цунга.

Бакъда хIанз йолча полиграфически торонех а хьаде йиш йолаш дукха да. Масала: «э» алапа лардера хьайоала йIаьха оаз «аь» яхачунца белгалъю. нийсагIа хургдацар-те цига «эь» яздича. Масала, **эьла** (князь). ХIаьта хIанз долча «аь» алапах дIаьха «а» дича.

Белгалдешей (дистара лагIа), цIера дешеи (хоттара дожаре) чаккхе «х» долаши тIехьара «а» доацаши яздела могаду И. Оздоева. Цу гIулакхо кхы а халача, чулоацама ца эша дешаш юкъеккхувла дезача боаккхаргба йоазонца бу болх. Масала: «Ахьмада дийцар цIенах дар. Къоасама из ца кхетадойя а». Укхаза «цIенах» яха дош цIерадош а белгаллош а кхетаде йиш я.

Мишталий белгалдеша дистара лагIен, куцдешаши «гIа» чаккхе йолаш яздойя гIалат хургдац е харцахьа а кхеторгдац. Масала: **цIенагIа, сийрдагIа, лакхагIа.**

Белгалдоши хандоши **(доккха, доаккха)** «оа» долаш цхьатарра яздича талхе хIама дац йоах И. Оздоева. Хьожаргда вай цунах фу талх: «Махьмада шийна а кхоачам хилацар доаккхача алапех». Укхаза моллагIчо а кхетадергда цу лакхе Iояздаьчун ши маIан де йиш йолга. Цу гIулакха кхы дукха масалаш кхувла а дезац.

«Дешаш а бIарчча предложенеш а, — язду И. Оздоева, — харцахьа кхетае тарлуш а чехка дешара чIоагIа новкъарло еш а да вай йоазонца «иэ» яха дифтонги «е» яха мукъа оази цхьан алапаца белгалъеш хилар. Масала деза — диэза...» кхы дIахо. Деша оазапара эрrига «гIон» а «нун» алапаша белгалъе (транскрипце тIа) ца даьлча бакъахьа хет сона. хIана аьлча, ишта а дукха да вай шолха алапаш. Цу гIулакха, сона хетачох, нийсагIа хургда дукхагIча даькъе эрсий меттацара хьанйдаьча дешашна мара вай пайда ца эца «э» алап «дIадежача». Масала: **декъа** (раздели), **дэкъа** (сухое), **мела хий** (питьевая вода), **мэла хий** (теплая вода), **дэза** (дорогое), **деза** (нужное), кхы дIахо.

И. Оздоева ювца «уо» яха дифтонг, цкъарчоа, эшаш санна хет: **хьо** (ты), **хуьо** (неси). Бакъда **гора** (на колени), **гор** (оса) — цига эшац. Гор (словара 78 оагI.) яха дош чакхенга «а» доацаш язду.

Хьаэца мегаргдолаш хет сона М. Вышегурова («Сердало», 20-I-77 ш.) **дяла, дяна, Нясаре, няна,** кхы а дешаш «аь» яха алап а доацаш, шоаш хьахозача тайпара «я» долаш яздича. Бакъда, авторо дувца «ё» юкъедоаладара дукхьала ва со. Масала, «ё» хьахозе а эрсий меттала Йошкар-Ола, Нью-Йорк, майор, кхы дуккха дешаш «й» долаш язду. Дукха дой вай «й» хьалха долча дешашка гIалаташ?

Цхьаькха а да авторо дувцачох хьаэца мегаргдолаш: **Iагь, кульг, миIиньг,** иштта кхыдола а дешаш «ь» кIаьда хьарак долаш язделга. Масала, вайнаьха тайпан цIераш: Нальгиев, Цунтольгов. Муцольгов из хьарак долаш ма-язйой. Дукха да, М. Вышегурова яхачох, хьаэца йиш йоацаш, йIаьхеи лоацеи оаз йола «а» ца хиларах авторо [illegible] ма-яххара, **Шалт** (шалта язде деза дезача), **макх** (макха), **кхакх** (кхакха), **гIал** (гIала) яздича наьна мотт талхдаргба. ДукхагIбола метта говзаш шоай къаман мотт муамегIа, тайжагIа, зовнегIа бе гIерташ хул. ДоагIачара а ца доагIачара а дешашта тIехьара мукъа оаз йола алапаш дIадоахаш, дешай «цIогарч» хIана тед, мотт талкх баккха мара.

Масала, М. Вышегурова йоах, «кхор ба» (грушу дай), «кхор ба» (груша есть) и. кх. дI. Из а хул дIаьхен лоацен «а» ца хиларах. Масала, «кхоачам бац — (Iаьха «а») — болх дIаболабе». «Кхоачам бац — (лоаца а) — карарчох». Уж масалаш кхы дуккха а доаладе йиш яр. Авторо, могадеш да ер дешаш: «кхор б» (груша есть), «Йоl й» (девушка есть), иштта кхы а. Укхаза хеталу орфографии стенографии вIашагI а эаь цхьа «кердаграфи» хьае дага вий-те автор?. Цу хьисапагIа хийцца язде йиш я ер дешаш: «сн хц» (сона хац), «кхтц» (кхетоц), «цIгI бц» (цIагIа бац), кхы дIахо а.

Уж деррigа а кхоачамбоацараш, И. Оздоева ма-яххара, дIаьхей лоацен «а» ца хиларах нийслуш да. М. Вышегурова язду цIереи дереи дожаре латта кхалнаьхен маIача наьхен тайпан цIераш къоасталуш хилац, яхаш **«Доклад йир Кодзоевас, Кодзоевс»** — укхаза гIалат дац. Къамаьл дир Дебиханас, Ахьмадханс». Уж мишта хила деза? ХIанз хьожаргда вай доала дожаре уж мишта хул: **«Кодзоевай докладага чIоагIа ладийгIар», «Кодзоева докладага...»**

ГIалгIай меттала къорача алапашна чаккхе йола нах белгалбу цIердешаш дереи довлен дожаре дукхагIча даькъе «а» тIакхеташ хул. Масала: «Хьан, сево (фу даьд)? — **«Дебахана къамаьл дир, хьаьро тата дора»**. «Хьан, сен (доалахьа)? — **«Дебахана къамаьл, хьаьра тата»...**

Укхаза авторо ца кхетаде хIама дац. Масала, яхлагIча легара (склонена) чуйоагIа нах белгалбеш долча цIердешай цхьоален таьрахьа дера дожара чаккхе «с» долаш хул, хIаьта цхьоалагIча легара — «а» долаш хул (хьан? **Маликас, Ахьмада).**

Бакъда, яхxе а легаре цхьоален тIаьрахье латтача цIердешай (деррigней а) **дера** дожаре чаккхе мел доагIача «о» увттадоре гIалат а хургдацар, кхетаде аттагIа а хургдар. Масала: (хьан? сево?) **кIаьнко, йиIиго, саго, машино, говро, хьаьро,** кхы дIахо а.

ГIалгIай метта орфографи тоаеча мотт шаьрбеча, бIаьхегIбеча, ца эшаш юкъекхувлача дешаех из лорабеча дакъа лаца декхарийла ба йоазонхой, Iилмахой, интеллигенце викалаш, хьехархой, дешархой, деррigа а халкъ.

ГIалгIай литературни мотт тоабара, шаьрбара, бIаьхегIбара сона бакъахьа хет «Сердало» газето, «Лоаман Iуйре» яхача альманахо, телевидене, радио «Наьна мотт» яха рубрика юкъейоалайича. Цига хIаране торо хургья дагавала, меттах, орфографех, грамматиках, шийна хетар ала, кхычарца ГIалгIай мотт цеIнбара а бIаьхегI бара а цо доккха новкъостал дергда.

«Къайсача мара бакъдар а короп, нахаца дагаваьлча мара нийсача наькъа тIа а валац» — яьхад вай даьша. Къайса а, дагадаьнна а, уйла яь а гIалгIай литературни мотт, орфографи, грамматика нийсача, чIоагIача наькъа тIа даккха деза ха хьатIаэттай. Из ха ца тиллитача бакъахьа а п.

Х. ЭГИЕВ,
«Сердало» газет арадоахар.

ГРИОТИЙ ИЛЛЕШ—ЭРСИЙ МЕТТАЛА

«Художественни литература» яхача издательства (г. Москва) эрсий меттала арахийцад «Мухи оалхазари» яха Африка халкъий поэзе книжка. Вай мехка духхьашха арадаьнна африкански поэзе сборник дац из.

Африкански халкъа поэзе образни метта шийтайпара оамал, цун кIоаргал, чам кердача книжка тIа хьахьокха вIаштIехьдаьннад поэтий - переводчикий М. Ваксмахера, А. Голембе, Н. Горске.

Хален духхьаленаш йолаши хиннаб фольклор «Мухи оалхазари» яхача сборника тIа яьннача Мале, Гана, Бенин Республика, Нигере, Танзане, Кене, Уганда, Эфиопе, Африка кхыча мехкий халкъаша хьабена никъ. Колонизатораша дуккхача шерашка дайхад континента Iалама рузкъа, цун халкъаш доацадаьд. Цхьабакъда бIаьш шерашка лелаяь африканций традицеши культурни рузкъеи дIадаккха мегадац царна. Халкъо вIашагIдийхка иллеш хIанз а дахаш да, уж дицдаланзен боча леладеши да, ноахалгара ноахалга тед уж гриоташа — халкъа илланчаша, дувцархоша, зурманчаша, хелхархоша.

Ширача замалахьа баьхача гриотий тIехьенаша тахан кердача чулоацамца хьалъюз хьалхагIа денз вIаштIехьа а яьнна хьайоагIаш йола халкъа багах бувцама творчества къаьнара формаш, хIанзарча Африка кIеж йоахаш латтача вахарера, иразатеи машаргеи сатувсача наьха хIара деннарча вахарера образаши идеяши юкъе а кхухьаш.

Юрий КОВАЛЕНКО,
АПН корреспондент.

Редактор
Т. А. ТЕБОЕВ.

ФЕ ХИЛА

Никъ — космос яц. Цу тайпара плакат бIаргаго йиш я вай республика дуккхача наькъашка. Вешта, цунгара хайна а ца Iеш хов из водителашта. Царех дуккхачар шоашта нийсденначох дог гийшад сухалца бегаш бар кхераме хиларах...

Халахете а, гойтара агитации сиха лелар бахьан долаш ца ховш ца бисача хатар ца хулаш бисари «массача баьрешта» башха Iаткъаш дац.

Январе транспортаца наькъашка хиннача хатарашка хьежачул тIехьагIа гучадаьннад хаоттама хьалаш дохк, ша уллаш кхераме доллашехьа а хIара дилагIа дола хатар сов сиха лелар бахьан долаш хиннилга, хIаьта цу аварешка 5 саг вийнав, 38 сага човнаш яьй.

Массехк ди хьалхагIа Ростовера Баку бодача наькъа тIа таксомоторни парка водитела А. Абубакарова машин сов сиха лаьлль водаш хиларах, духьала йоагIача транспорта оагIорахьа а леста ЗИЛ-130 яхача автомашина тIатехай машин. Таксисто массехк секунде терко йоаярах доккха зулам даьнчад. Из хатар хиннача метте цхьа пассажир вийнав, кхаьннена чIоагIгIа човнаш яьй.

Цу ханна Надтеречни районе наькъа тIа ша уллача, къаьстта лоралуши сабарагIа лалла езаши долча хьалашка «Гвардейский» яхача хьайбаш кхоабача совхозерча тракториста Э. Батаева, сиха йодаш йола трактор лаьгI ца еш, хий доагIача каналa чу а кхеташ тIакIалтIа яьннай. Цу тIа ваьгIа ши саг веннав.

Шалински района Куйбышева цIерагIча колхоза шофера М. Агамирзоева бехкагIа наькъа тIа иззамо авари хиннача метте ши саг геттара чIоагIа лозаваьв.

Цунца дувзаденна водителашта дагадохийта безам ба тха, наькъашка ша уллача хана кхыметтел сахьата 10 километрал а сихагIа машин лалла йиш ца хилар. Цу хьалашка, къаьстта а никъ голаш етташ хилча, кхераме да цIаьхха тормоз тохар. Цкъарчоа башха чоалхане дац яьнна хеташ дола из зулам ца хила мегар.

ДIадахача кIирагIа Нохч-ГIалгIайчен наькъашка 74 авари хиннай 4 саг а вувш, 23 сага човнаш а еш.

Нохч-ГIалгIай АССР МВД Госавтоинспекци.



А. ТРУНОВА сурташ.

ТЕЛЕВИДЕНИ

8 февраль
1-ПРОГРАММА

IуйранIара гимнастика. 9.30. БТ. Мультфильмай программа. 10.00 — «Вай Пушкин». 11.00 — БТ. ДIалокх «Верасы» яхача вокально-инструментальни ансамбло. 14.30 — «Хьа кьакьегам, хьа сийле я». Кинопрограмма. 15.35 — БТ. «Историе оагIонаш». Декабристаш гIовттар. 16.00 — БТ. «Вайча Iалам довзаргда». 16.20 — «Юрт а цун гIулакхаш а». 16.50 — БТ. Кагирхошта йола музыкальни сайренаш. Останкина концертни студера передача 18.00 — Кердадараш. 18.15 — БТ. Кагирхошта йола музыкальни сайренаш дIахоийхьар 19.25 — Мехка экранашта «Бесприданница» яха фильм арадаьнна 40 шу дизарга. 21.00 — «Ха». Информационни программа. 21.30 — БТ. Ленина ордена лелаеча Спендиарова цIерагIча оперен балетен Паччахьалкхен Академически театра солистий концерт. 22.30 — «Хьона хьалхашка декхарийла ва со» яхача телевизионни документальни фильма премьере. Йистеьлча — Кердадараш.

2-ПРОГРАММА

18.30 — «Нохч - ГIалгIайчу гIолла». Информационни программа (эрсий, гIалгIай меттала). 18.50 — Киножурнал. 19.00 — Дунен халкъашта юкъера обозрени (галгIай меттала). 19.15 — «ЗIамига бераш, шоана». 19.25 — «Сатем боаца студенташ» яха документальни фильм (нохчий меттала). 20.25 — СССР вежарий республикай денош. Киргизски ССР. Кинопрограмма.

9 февраль
1-ПРОГРАММА

9.00 — Кердадараш. 9.10 — БТ. IуйранIара гимнастика. 9.30 — «Бесприданница» яха художественни фильм. 11.05 — БТ. «Кинохикъбархой клуб». 14.30 — БТ. «Узбекистана басараш» яха телевизионни документальни фильм. 14.40 — «Дуненна гонахьа». «Дунен океан» 15.05 — БТ. Литературни произведенеш экрана тIа яхар. «Вокха саг Ваня» яха художественни фильм. 16.45 — БТ. «Iилма тахан». 17.15 — БТ. «Зурманчаш, шоаш дола моттиг хьайовзийта». 18.00 — Кердадараш. 18.15 — БТ. «Перро фаьлг «Тхьайса улла хозаяр». 18.30 — БТ. Халкъа творчества телевизионни программай «СелаIад» яха дунен халкъашта юкъера моллагIа фестиваль. Польша. 19.05 — БТ. Автор Халфина. «Ульяна Михайловна» яха телевизионни спектакль. 19.50 — БТ. 9-гIа студи. Передача дIахьу политически обозревателa В. Зорина. 20.50 — БТ. «Спортлото» тираж. 21.00 — «Ха». Информационни программа. 21.30 — БТ. Турпалашца вIашагIкхетар. Моссовета цIерагIча Паччахьалкхен Академически театра коллектив йолча хьоашалгIа баха ба I-ча Паччахьалкхен подшипникови завода а Ленински комсомола цIерагIча автомобильни завода а болхлой. 22.30 — БТ. ДIалокх дунен халкъашта юкъерча конкурсий лауреата Кремера (чIондарг) Йистеьлча — кердадараш.

2-ПРОГРАММА

18.00 — «Нохч - ГIалгIайчу гIолла». Информационни программа (эрсий, нохчий меттала). 18.20 — Вай долча хьоашалгIа ена я Къилбаседа — ХIирий Паччахьалкхен филармоне симфонически оркестр. 19.30 — «ЗIамига бераш, шоана». 19.40 — «Саг. Общество. Закон». 20.10 — Документальни фильм. 20.20 — «УнахцIено» яха телевизионни журнал (нохчий меттала). 20.40 — Хоамаш, реклама.

РАДИО

8 февраль

6.30 — «Сийлахь - йоккхача Октябрьски социалистически революце 60 шу дизара хьакъехьа» болча КПСС Центральни Комитета сопама жоп луш. «Горец» совхозера передача (эрсий меттала). 7.20 — «Грозненский рабочий», «Комсомольское племя» газетий обзор. 7.26 — «Сердало» газета обзор. 7.32 — Ашараш. 8.25 — Хоамаш. 8.35 — Лирически ашараш (гIалгIай меттала). 8.45 — Берий хьакъехьа боккхийбараштa. Педагогически Iилмай доктора Азарова беседа (нохчий меттала). 9.15 — «Тха почта» (гIалгIай меттала). 9.30 — «Къоне вай заманхо» яха радиовыпуск (гIалгIай меттала). 16.00 — Микрофона хьалхашка ва йоазонхо Ведзижев Ахьмад (гIалгIай меттала). 16.15 — ГIулакх мишта ду шоана? Наха бахача эша гIулакхаш деча предприятешка гIоалла йола бейд. 16.30 — Концерт (нохчий меттала). 18.00 — Керда хоамаш (эрсий, нохчий, гIалгIай меттала).

9 февраль

7.20 — «Грозненски рабочий» газета обзор. 7.26 — «Ленинан некъ» газета обзор. 7.32 — Ашараш. 8.25 — Хоамаш. 8.35 — «Халкъий доттагIален историецаръ» яха исторически Iилмай доктора Виноградова беседа (эрсий меттала). 8.50 — Иллеш, ашараш, халхара ашараш (нохчий меттала). 9.15 — «Экажевски» совхоза парткома секретарь Ясиновский» яха корреспонденци (гIалгIай меттала). 9.30 — «Новатор» яха радиожурнал. 16.00 — Ийдархой ха кхое. Торговле болхлошца яь интервью (гIалгIай меттала). 16.20 — Советски хьисапера вахар «ДоаттагIлен наькъашка», яха Сулаева очерк. 16.40 — Ашараш. 16.45 — Кинылоний хьокхама тIехьа. Назрановски района «40 лет Октября» яхача совхозера передача (нохчий меттала). 18.00 — Керда хоамаш (эрсий, нохчий, гIалгIай меттала).

ХАОТТАМ

Тахан республике гIоллен Грознен морхаш а йолаш, цхьайолча хана лоа а делхаш, къилбаседа - малхбоалехьара секунде — 5—10 метр чIоагIа мух а хьекхаш хилей фегара температура республике — 13—18 градус, Грозне — 13—15 градус йолаш хилен тарлу.

Кхоана морхаш а йолаш цхьайолча хана лоа а делхаш, дохк а доалаш, малхбоалехьара секунде 3—7 метр чIоагIа мух а хьекхаш хилей фегара температура бийсана — 5—10, дийнахьа — 3—8 градус йолаш хилен тарлу.

Метеостанци.

ТХА АДРЕС: 364051, г. Грозный, Ленина, 9 (3-гIа этаж). Телефонаш: редактора — 3-44-96; редактора зам. — 3-39-11; бехктоькна секретара — 3-34-38; партийни вахарен культура отделина — 3-61-46; промышленноста отдела — 3-42-30; юрта боахама отдела — 3-42-28; аноьмой отдела — 3-74-88; бухгалтере — 2-54-30; корректоре — 2-89-88.

НАШ АДРЕС: 364051, г. Грозный, ул. Ленина, 9 (3-й этаж). Телефоны: редактора — 3-44-96; зам. редактора — 3-39-11; ответственного секретаря — 3-34-38; отделов партийной жизни и культуры — 3-61-46; отдела промышленности — 3-42-30; отдела сельского хозяйства — 3-42-28; отдела писем — 3-74-88; бухгалтерии — 2-54-30; корректорской — 2-89-88.

Газет арадувл шинарей. ереи, шоаттен деношка

СФ05033. «Грозненский рабочий» издательства типографи, Маяковске 92. Типография издательства «Грозненский рабочий», ул. Маяковского, 92. Заказ № 1034.